REDACŢIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia
Braşov, piaţa mare nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administraţiune în Braşov şi la următórele
BIROURĬ de ANUNŢURĬ:
în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik. în Budapesta: la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREŢUL INSERŢIUNILOR: o seria garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. — Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numĕr de Duminecă 47).

„GAZETA“ iese în fiăcare dĭ.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe şése lunĭ 12 cor., pe trei lunĭ 6 cor.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an
Pentru România şi străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la d-nii colectorĭ.
Abonamentul pentru Braşov
Administraţiunea, Piaţa mare, Têrgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe şése lunĭ 10 cor., pe trei lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe 6 lunĭ 12 c., pe trei lunĭ 6 corône. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 258. — Anul LXV. **Braşov, Duminecă 24 Noemvrie (7 Decemvrie).** **1902.**

† Dr. Ioan Raţiu.

Lin, fără durerĭ şi sbuciumărĭ, Dr. Ioan Raţiu, veteranul luptător şi president al partidului naţional român, şi a închis ochii pentru totdéuna în locuinţa sa din Sibiiu, Joi la órele $5^1/_2$ séra în urma unei paralisie de inimă. Ceea-ce nu i-a fost dat în viéţa sa mişcată şi plină de amărăciunĭ, i-a acordat provedinţa în ciasul sĕu ultim.

Cine nu scie prin câte nĕcazurĭ şi sbuciumărĭ n'a trecut bĕtrânul luptător pentru drepturile naţionale ale poporului român mai ales dela 1892 încóce, de când au început sĕ se înmulţéscă şi sĕ se înăspréscă prigonirile în contra Românilor, a limbei şi a naţionalităţiĭ lor?

Cine nu-şĭ aduce aminte de acele ḑile, când Raţiu cu soţii sĕi din comitet au fost acusaţĭ înaintea curţii cu juraţĭ din Clujiŭ pentru Memorand şi când miĭ de Românĭ dela oraşe şi dela sate, au dat sĕ se cunóscă cât de mult preţuesc ei lupta pentru drepturile şi pentru causa naţională prin aceea, c'au alergat la Clujiŭ ca sĕ fie presenţĭ la procesul cel mare?

Cine nu-şĭ va reaminti marea emoţiune, ce a cuprins poporul nostru, când Dr. Raţiu şi soţĭ au fost tîrîţĭ cu gendarmii în închisóre, emoţiune care a fost întrecută numai de indignarea cea mare, ce a cuprins pe toţĭ Românii, când la 1892 după reîntórcerea luĭ Raţiu dela Viena s'a bombardat casa sa din Turda?

Cine în fine nu scie în ce hal au împins adversarii, esistenţeĭ nóstre naţionale partidul nostru, după procesul Memorandului, şi câte n'au trebuit şi trebue sĕ suferim în urma ordonanţelor ministeriale, carĭ nu numai că ne împiedecă în libera nóstră mişcare, ca partid, între marginele legilor şi ale constituţiei, dér ne împiedecă chiar de a ne întruni ca alegĕtorĭ românĭ?

Dr. Ioan Raţiu a fost bărbatul, pe care sortea l'a pus în aceste vremurĭ, mai grele ca orĭ şi când, la cârma partidului. El nepntênd sĕ resiste loviturilor năprasnice ale con trarilor romànismului, n'a încetat totuşĭ de a lupta din rĕsputerĭ, a răbdat închisóre şi tot felul de prigonirĭ, ba mai mult, a suferit şi rĕutatea şi calumniile acelora, carĭ cu ajutorul lui eşiseră la ivélă din întunerecul, în care se aflau. A rĕmas credincios causei naţionale şi n'a dat ascultare ademenirilor, acelora, carĭ tinteau a-l arunca şi a-l prinde în reţeaua intrigelor lor. Nicĭ că se putea ca un bărbat ca Raţiu care din fragedă lui tinereţe a fost un aprig naţionalist, după atâtea păţanii şi neajunsurĭ, ce le-a îndurat, sĕ se abată de la cărarea, pe care a umblat în tótă viéţa sa.

Cel mai însemnat moment în viéţa lui Raţiu, a fost acela când aprópe după o lună de desbaterĭ în procesul Memorandului, el s'a ridicat în ḑiua din urmă şi între aplausele publicului român asistent, a cetit cunoscuta declaraţiune în care se ḑice între altele către Curte şi către juraţĭ:

„Nevinovaţĭ suntem, dér domniavóstrĕ sunteţĭ stăpânĭ pe individualitatea nóstră fisică nu însĕ şi pe consciinţa nóstră, care în acéstă causă este consciinţa naţională a poporului român“, şi când vorbind de „tribunalul lumei civilisate care va judeca pe toţĭ“, a ḑis, că „cei aduşĭ înaintea Curţii cu juraţĭ nu mai sunt *acusaţĭ* ci *acusătorĭ!*“

Multe amărăciunĭ a trebuit sĕ sufere rĕposatul, a avut însĕ bucuria şi mângâerea de a vedé şi de a se convinge chiar în mijlocul celor mai aprige prigonirĭ, cât de puternică este consciinţa naţională la poporul nostru.

Décă acéstă consciinţă, de un timp încóce nu s'a mai putut manifesta, nu urmézâ de aicĭ, că ea ar fi slăbit orĭ ar fi dispărut chiar.

Din contră tocmai prin apĕsarea, ce se face asupra poporului, consciinţa luĭ naţională se întăresce şi se oţelesce din ce în ce mai mult. De aceea credinţa cea mare ce-o avea Raţiu în puterea ei n'a fost neîntemeiată.

El s'a dus dintre noi, dér amintirea luĭ va rĕmâné în mijlocul nostru ca viuă dovadă, că cei ce luptă pentru drepturile poporului, pentru binele şi înaintarea lui, cei ce sufer pentru dreptate şi libertate, nu vor fi daţĭ uitării nicĭ-odată de poporul recunoscĕtor!

Dr. Ioan Raţiu, *de Nagy-lak*, s'a născut în 19 August 1828 în Turda, din părinţĭ nobilĭ, ţĕranĭ; şcólele elementare le-a făcut în locul natal, gimnasiul în B'aşiŭ; în anul 1847 a întrat în seminariul teologic din Blaşiŭ, de unde l'a trimis episcopul Leményi în seminariul central din Budapesta.

După isbucnirea revoluţiunei din 1848, 15 Martie, clericii din seminar au fost trimişĭ acasă. In tómna anului 1848 Raţiu, împreună cu N. Mureşan şi A. Arpady, au organisat o legiune, al căreĭ comandant a fost căpitanul c. r. Gratze. Legiunea acésta al căreĭ tribun a fost Raţiu, atât sub comanda căpitanului Gratze, cât şi mai târḑiu sub comanda prefectului Balint a luat parte la mai multe lupte sângeróse, mai ales în Iulie în lupta contra generalului de honvédĭ bar. Kemény Farkas, când acesta fù bătut şi scos din munţii apusenĭ. După revoluţiune în anul 1850 Raţiu a mers la Viena pentru a studia dreptul şi s'a întors în anul 1854 la Pesta, unde a făcut doctoratul. A practicat la tribunalul din Buda, apoi la advocaţĭ în Buda şi Clujiŭ, ér censura de advocat a făcut'o în Sibiiu la anul 1860, când apoi şi-a deschis cancelarie de advocat.

In acel timp s'a pornit mişcarea pentru înfiinţarea „Asociaţiunei“, la care a contribuit cu însufleţire alăturea cu alţĭ fruntaşĭ şi Dr-ul Raţiu.

In anul 1861, după reactivarea comitatelor, a fost ales vice-comite, însĕ în urma unor diverginţe între Maghiarĭ şi Românĭ ivite pe chestia autonomiei Ardealului, şi-a dat dimisiunea. Tot în acel an fù trimis Raţiu, Bologa şi Măcelariu sub conducerea mitropolitului Şuluţiu într'o deputaţiune la tron, a căreĭ urmare fù căderea sistemului inaugurat împreună cu cancelarul bar. Kemény Ferencz şi guvernatorul grof Miko Imre, apoi convocarea dietei ardelene.

In anul 1863 a fost ales deputat, ér dieta l'a ales notar. In acea dietă Raţiu prin vorbirile sale a devenit popular şi respectat de către toţĭ Românii, chiar şi deputaţii Saşilor şi ai Maghiarilor 'l priveau ca pe unul dintre conducĕtorii Românilor.

Pronunţiamentul din „Câmpul libertăţii“ în contra „uniunei“ în anul 1867 a fost pus la cale de Raţiu. Petiţiunea subscrisă de către 1900 Românĭ, în frunte cu mitropolitul Şuluţiu, tot în contra „uniunei“ a fost presentată domnitorului tot prin Dr. Raţiu. Cuvêntarea dênsului energică, rostită de dênsul comisarului regesc grofuł Pechy în contra „uniunei“, cu ocasiunea când comisarul călĕtoria în ţĕră, pentru a pipăi opiniunea publică a Românilor, e cunoscută.

Conferinţa din Mercurea convocată în anul 1869 prin Măcelariu, a fost pusă la cale prin stăruinţa luĭ Raţiu; ér conferenţa ţinută la Alba-Iulia în anul 1873 a fost şi presidată de Dr. Raţiu.

In anul 1880 în casa dênsului în Turda s'au statorit în înţelegere cu Bariţiu, George Pop şi Cosma, principiile fundamentale pentru organisarea partidului naţional, al căruĭ president a fost în urmă ales cu unanimitate; pe basa acelor principiĭ s'a primit şi programul naţional din anul 1881. Conferinţa din anul 1884 şi anul 1892 a fost convocată şi presidată de Raţiu, în acésta din urmă s'a decis trimiterea „Memorandului“ la tron.

In Maiŭ 1892 Raţiu a condus deputaţia de 300 la Viena cu „Memorandul“. Audienţă însĕ n'au primit, ér „Memorandul“ s'a înapoiat nedesfăcut. Intorcându-se din Viena s'a întêmplat scandalul, când i-s'a bombardat casa în Turda.

In acest timp ajunse Raţiu înaintea poporului român la o popularitate extraordinară, dovadă cele petrecute pe timpul procesului „Memorandului“.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Nópte....

„Lună, spune'mĭ dragă lună
Ce mai face ea acu?“
— „Dórme.... tótă lumea dórme
Haide, culcă-te şi tu!“

„Dórme..., lună dér cum dórme,
Ca o zînă din poveştĭ?“
— „Cum sĕ dórmă?.. Cum sĕ dórme
Visătorule ce eştĭ!“

„Şi viseză?.. Lună dulce
Ce viseză ea spre zorĭ?“
— Luna rîde şi-mĭ rĕspunde:
„Lasă nu mai sci.., că morĭ!“

Veturio.

Cântăréţa satului.

„Pe sub deal, pe sub pădure
Se duce-o femeie 'n lume....“

Din vêrtejul neastêmpĕrat al acestuĭ oraş mare, de câte-orĭ nu-mĭ aduc aminte de vremea trăită la ţéră, în satul ascuns la pólele dealurilor, îmbătat de linişte şi fermecat de verdéţa luncilor fără sfêrşit, mĕ plimb cu gândul pe tóte cărările scumpe sufletuluĭ şi, ca după un drum mai lung şi prăfos, mĕ odichnesc alăturĭ de vre-un isvor cu apă limpede, care m'a rĕcorit în ştrengăriile mele de copil.

Eram treĭ, treĭ vagabonḑĭ nedespărţiţĭ. Cutreeram cât era ḑiua de mare şi nu ne mai aduceam aminte de casă,"decât dór când incepea sĕ ne drăgostéscă fómea, seu sĕ ni-se închidă ochii de ostenélă. Şi şi atuncĭ, decă sórele mai avea până sĕ se ascundă în pădure, ne lungeam pe pajişte, la umbra vre-uneĭ sălciĭ, cu gândul sĕ tragem câte-un puişor de somn.

„Sĕ vedem care adórme maĭ curênd“, şi în truda de a fi fie-care cel dintâiŭ, nu puteam adormi nicĭ unul.

Aprópe de drumul care ducea la móra de din jos, era un isvor care ţişnea într'un loc, într'o gaură, cam cât ar încăpea o doniţă, şi-apoi s'ascundea şi curgea o bucată pe sub pămênt, rĕsărind apoi éră şi perḑêndu-se într'un părăiaş sburdalnic pe luncă la vale. Aicĭ ne petreceam noi cea mai mare parte din vreme, căcĭ isvorul acesta, aşa cum era, ni-se părea un tovarăş bun al jocurilor nóstre.

Odată şedeam cu Iancu pe malul isvorului, pe când Dochiţa nu sciu ce-şĭ găsise de dincolo, unde isvorul eşia de sub pămênt. Iancu sprijinindu-se cu mânile în două părţĭ ale malului, se aplecă sĕ guste apă, se aplecă tare că nu i-se mai vedeau piciórele, decât până la genunchĭ; nu sciu cum, atuncĭ îi alunecă din sîn un chip, pe care îl purta cu el şi la care ţinea mult, pe semne, că sări ca ars şi plângênd începù sĕ se tăvălécă pe pajişte de disperare. Pe când eu îl întrebam cu ochii gata de plâus ce-a păţit, Dochiţa dădù un strigăt şi o vĕḑui fugind pe malul părĕului la vale. Ce se întêmplase? Chipul furat de apă, fù dus pe sub pămênt şi scos éră la lumină Dochiţa îl vĕḑù, şi-acum ţinêndu-l de un colţ, alerga sĕ ni-l aducă, fluturându-l ca pe-un steag prin aer. Era un chip tăiat dintr'o carte de cetire: un băeţel, care păzia nisce gâsce.

Iancu nu mai scia ce sĕ facă de bucurie, se uită la el cu ochiĭ marĭ, udḑĭ încă de lacrimĭ, îl mai svêntă cu un colţ al cămăşuţei şi-l întinse apoi la sóre, privindu-l, cum îşĭ privesce o mamă copilul când şi-l desfaşă.

De atuncĭ înţeleserăm rostul isvorului şi ne făceam un joc dintre cele mai plăcute, lăsând câte-ceva la obîrşie şi alergând apoi dincolo s'aşteptăm sosirea.

Era o după amiaḑĭ senină. Cerul era limpede şi sórele dogoria de-ţĭ ardea pămêntul sub picióre, mi-se pare că era o sĕrbătóre atuncĭ, căcĭ prea erau frumóse tóte; păreau mai vesele şi lunca acoperită de verdéţă sclipia de-atâta ochiul boulnĭ.

Iancu adunase un braţ de florĭ de tot felul şi începurăm sĕ ne jucăm cu isvorul. Amêndoi lăsăm flóre în gaură, apa ne-o fura, ér Dochiţa dincolo aştepta aşeḑată pe brâncĭ, şi de câte-orĭ pri nde

In 25 Iulie 1894 Dr. Raţiu a fost arestat prin gendarmĭ şi dus în temniţa de stat din Seghedin, unde a suferit un an şi 3 lunĭ.

In resumat: Intrégа viaţă a lui Raţiu din tinereţe până în adêncile bĕtrâneţe a fost o luptă energică pentru drepturile poporului român, pentru care a luptat cu sabia, cu graiul şi cu condeiul.

Iosif Sterca Şuluţiu.

Revista politică.

Situaţia politică parlamentară în Ungaria nu e nicĭ decât înveselitóre pentru cei carĭ stau la cârma afacerilor ţĕrii. O mare nervositate şi buimăcélă stăpânesce spiritele în dietă şi afară din dietă, şi cestiunile grave politice de la ordinea ḑilei deştéptă îngrijirĭ seriόse în tóte părţile.

Dieta din Peşta mai bine de trei sĕptĕmânĭ nu lucréză nimic, nu isprăvesce nimic. După-ce a trecut cu chiu cu vai peste afacerea de imunitate a deputatului Nessi, asupra căreia kossuthiştii înscenară o desbatere lungă din cele mai înverşunate, şi după-ce s'au mai potolit patimile scόse la suprafaţă prin amintita afacere, s'a continuat desbaterea asupra proiectului de indemnitate. Stângacii lui Kossuth par' a voi sĕ prelungéscă desbaterea la infinit, deóre-ce ţin vorbirĭ cu ceasurile şi nu mai dă Dumnaḑeu sĕ le sfirşéscă odată.

Intr'aceea în comisiunea financiară a dietei s'a început Marţĭ desbaterea asupra noului *proiect militar*. Şi aicĭ kossuthiştii fac pe grozavii. Unuĭ din ei (Komjathy) a vorbit trei şedinţe întregĭ. Ne putem închipui ce are sĕ urmeze în dietă, — décă nu se va întêmpla ceva estraordinar, vr'o nouă împăcăciune între guvern şi kossuthiştĭ, dat fiind că aceştia din urmă iute şi de grabă sciu sĕ desarmeze, décă li-se face vr'o concesiune cât de neînsemnată

*

E de interes sĕ remarcăm, că şi cu ocasia acestor discusiunĭ, s'au găsit deputaţĭ şoviniştĭ, carĭ sĕ se ilustreze prin ura ce o pórtă *contra naţionalităţilor.* Unul din aceştia, Gaál Sandor, ḑise mai deunăḑĭ, că el nu recunósce naţionalităţĭ în Ungaria, aicĭ numai naţiune esistă. Acelaşĭ deputat a atacat viu pe deputatul sas Lutz Korodi, declarându l de duşman al Maghiarilor şi om, care n'ar fi vrednic sĕ între în dieta ungurescă. Un alt deputat (Kubik Bela) a ḑis, că d lui Korodi „ar trebui sĕ i-se dea 25"... De asemenea fù atacat de kossuthiştĭ şi deputatul Lindner (sas), imputându-i că are purtare „nepatriotică" şi că printr'un toast „nepatriotic" a agitat ţéra întrégă.

Am remarcat acest incident, ca o dovadă de cea mai pĕcătósă netoleŕanţă şovinistă.

*

Mare spaimă şi neorientare în Viena şi Budapesta.

In parlamentul din Berlin s'au întêmplat în timpul din urmă evenimente de natură a influinţa în chip hotăritor politica comercială a monarchiei nóstre. După scene violente şi fórte sgomotóse în „Reichstag"-ul din Berlin, într'una din şedinţele trecute s'a primit cu majoritate a-se desbate propunerea conservatorului Kardorff privitóre la primirea *en bloc* (de-odată) a celor 946 posiţiunĭ ale tarifului vamal german. In urma acésta se crede cu siguranţă, că *tariful vamal german* va fi votat şi pe urma acelui vot se vor denunţa convenţiile comerciale cu celelalte state, între carĭ şi Austro-Ungaria. Mare încurcătură va produce acésta în monarchia nóstră, care n'are încă un tarif vamal autonom votat, ér pe cel vechiŭ legea l'a scos din vigóre. Apoi, décă la finea anului nu va succede guvernelor din Pesta şi Viena sĕ încheie pactul, monarchia nu va puté încheia convenţii comerciale, decât până la 1907. E întrebare însĕ, décă Germania se va învoi sĕ încheie cu monarchia nóstră un astfel de tractat pe timp de patru anĭ?

Aicĭ zace gravitatea situaţiunei.

*

Ḑiarul „*Birmingham Post*" aduce o interesantă scire, din isvor autorisat, cu privire la *cestiunea macedoneană.* Organul engles afirmă, că guvernul din Atena a făcut pe lângă cel din Londra paşĭ stăruitorĭ în sensul unei soluţiunĭ urgente a crisei acute prin care trece Macedonia. Ministrul Greciei la Londra a remis lordului Lansdowne o notă prin care cabinetul grecesc atrage seriósa atenţiune a Angliei asupra pericolului situaţiunei şi relevă necesitatea unei intervenţiunĭ colective a puterilor. Nota guvernului grecesc termină opinând pentru un regim analog celui acordat insulei Creta, spre a se puté crea o protecţiune eficace a vieţii şi intereselor diferitelor naţionalităţĭ creştine din Macedonia. Ḑiarul „*Globe*", comentând acéstă scire, nu numai că nu-i trage la îndoielă temeinicia, dér accentuéză caracterul de gravitate extra-ordinară, pe care-l are pasul făcut de Grecĭ.

*

Pe când se fac acestea din partea Greciei, la Constantinopol s'a publicat, printr'un comunicat oficial, *reformele* pe carĭ Sultanul le-a ordonat *pentru provinciile creştine ale Turciei europene.* Reformele acestea, în general ḑis, ar fi următórele:

Gendarmeria va fi compusă din mohamedanĭ şi creştinĭ. Vor fi numiţĭ directorĭ pentru lucrările publice. Satele cu mai mult de 50 de case vor avé o şcólă primară. In fie-care centru de sandjac şi de vilaet, se vor înfiinţa şcóle pregătitóre. In districtele, carĭ atêrnă de vilaete, se va institui un caimacamat. Vor fi numiţĭ de asemenea mutaserifĭ, ajutorĭ ai valiilor, şi secretarĭ generalĭ ai vilaetelor. Se vor institui tribunale de justiţie după dispoşiţiile legei. Vor fi numiţĭ judecătorĭ dintre mohamedanĭ şi creştinĭ în proporţie egală. Tribunalele vor fi îndatorate a face justiţia în mod absolut liber şi fără a fi influinţate. Cu esecutarea acestor mĕsurĭ sunt însărcinaţĭ guvernatorii generalĭ.

După o telegramă din Viena, cercurile diplomatice de acolo nu pré sunt mulţumite cu proiectul de reformă. Nicĭ Austro-Ungaria, nicĭ Rusia şi nicĭ vre-o altă putere mare interesată faţă cu susţinerea ordinei în Balcanĭ, nu se pot declara satisfăcute cu promisiunile din documentul oficial turcesc. Creştinii din Turcia nu vor avé nicĭ în viitor garanţii mai seriόse contra esceselor administraţiei otomane.

Recensĕmêntul din 1900.

IV.

Părţile ardelene.

1) Comitatul Albei-inferióre.

Abrud. Hotar 2 95 j. c. Locuitorĭ: 3341, dintre carĭ r. cat. 731, gr. cat 541, gr. or. 1382, aug. 46, ev. ref. 436, unitarĭ 169, isr. 36. După limbă: Maghiarĭ 1246, Nemţĭ 151, Slovacĭ 4, Sêrbĭ 9, *Românĭ 1921.*

Alba-Iulia. Hotar 5668 j. c. Locuitorĭ: 11.507, dintre carĭ r. cat. 2989, gr. cat. 2609. gr. or. 2369, aug. 518, ref. 1205, unitarĭ 166, isr. 1647. După limbă: Maghiarĭ 5250, Nemţĭ 1261, Slovacĭ 88, Rutenĭ 1, Croaţĭ 10, Sêrbĭ 12, *Românĭ 4833.*

Aiud. Hotar 6454 j. c. Locuitorĭ: 7494, dintre carĭ r. cat. 1357, gr. cat. 1537, gr. or. 412, aug. 227, ref. 3494, unitarĭ 184, isr. 282. După limbă: Maghiarĭ 5605, Nemţĭ 130, Slovacĭ 8. Rutenĭ 4, Croaţĭ 2, Sêrbĭ 10, *Românĭ 1666.*

Vizocna. Hotar 10,642 j. c. Locuitorĭ: 3920, dintre carĭ r. cat. 235, gr. cat 348, gr. or. 2302, aug. 59, ref. 955, unitarĭ 11, isr. 10. După limbă: Maghiarĭ 1218, Nemţĭ 54, Slovacĭ 2, *Românĭ 2642.*

Vinţul-de-jos. Hotar 12.401 j. c. Locuitorĭ: 3854, dintre carĭ r. cat. 361, gr. cat. 290, gr. or. 2715, aug. 35, ref. 330, unitarĭ 6, isr. 117. După limbă: Maghiarĭ 813, Nemţĭ 55, Slovacĭ 5, *Românĭ 2889.*

Daia. Hotar 7105 j. c. Locuitorĭ: 2132, dintre carĭ r. cat. 8, gr. cat. 261, gr. or. 1854. După limbă: Maghiarĭ 15, Nemţĭ 2, *Românĭ 2091.*

Mihalţ. Hotar 4336 j. c. Locuitorĭ: 2200, dintre carĭ r. cat. 9, gr. cat. 1327, gr. or. 822, ref. 14, isr. 27. După limbă Maghiarĭ 51, *Românĭ 2148.*

Zlatna. Hotar 15.195 j. c. Locuitorĭ: 3823, dintre carĭ r. cat. 764, gr. cat. 480, gr. or. 2207, aug. 67, ref. 239, unit. 22, isr. 44. După limba: Maghiarĭ 1013, Nemţĭ 95, Slovacĭ 4, Sêrbĭ 2, *Românĭ 2703.*

Blaşiu-sat. Hotar 1197 j. c. Locuitorĭ: 1144, dintre carĭ r. cat. 108, gr. cat. 679, gr. or. 19, aug. 32, ref. 243, unit. 11, isr. 52. După limbă: Maghiarĭ 445, Nemţĭ 10, *Românĭ 689.*

Blaşiu oraş. Hotar 262 j. c. Locuitorĭ: 2122, dintre carĭ r. cat. 185, gr. cat. 1312, gr. or. 183, augustanĭ 78, ref. 158, unitarĭ 14, isr. 191. După limbă: Maghiarĭ 475, Nemţĭ 118, Slovacĭ 3, *Românĭ 1492.*

Abrud-sat. Hotar 13.511 j. c. Locuitorĭ: 4977, dintre carĭ r. cat. 87, gr. cat. 224, gr. or. 4611, aug. 6, ref. 35, unitarĭ 14. După limbă: Maghiarĭ 122, Nemţĭ 7, Slovacĭ 2, *Românĭ 4829.*

Bucium. Hotar 14.544 j. c. Locuitorĭ: 4634, dintre carĭ r. cat. 18, gr. cat. 805, gr. or. 3802, ref. 9. După limbă: Maghiarĭ 19, Nemţĭ 1, Slovacĭ 6, *Românĭ 4608.*

Mogoş. Hotar 12 057 j. c. Locuitorĭ: 3046, dintre carĭ r. cat —gr. cat. 636, gr. or. 2408, unitarĭ 2. După limbă: Maghiarĭ 2, *Românĭ 3026.*

Sohodol. Hotar 11.868 j. c. Locuitorĭ 4642, dintre carĭ r. cat. 12, gr. cat. 311, gr. or. 4306, aug. 2, ref. 2, unit. 1, jidovĭ 9 După limbă: Maghiarĭ 21, Nemţĭ 2, *Românĭ 4608.*

Roşia de munte. Hotar 2684. Locuitorĭ: 3350, dintre carĭ r. cat. 1077, gr. cat. 1013, gr. or. 865, aug. 9, ev. ref. 65, unitarĭ 321. După limbă: Maghiarĭ 1404, Nemţĭ 24, Sêrbĭ 1, *Românĭ 1918.*

Intreg comitatul Albei-inferióre are un teritoriu de 621.157 j. c. Locuitorĭ: 212.352, dintre carĭ r. cat. 11.226, greco-catolicĭ 80,211, gr. orientalĭ 87.210, augustanĭ 7170, ref. 21.996, unitarĭ 1315, israelitĭ 3903. După limbă: Maghiarĭ 37.360, Nemţĭ 7953, Slovacĭ 100, Rutenĭ 6, Croaţĭ 14, Sêrbĭ 40. Românĭ 166.099 (după recensĕmênt), ér după teoria lui Czirbusz: *Românĭ 167.374* = 78.82%.

2) Bistriţă-Năsĕud.

Bistriţă. Hotar 9670 j. c. Locuitorĭ: 12.081, dintre carĭ r. cat. 1537, gr. cat. 3423, gr or. 318, ev. augustanĭ 4630, ref. 800, unitarĭ 52, isr. 1316. După limbă: Maghiarĭ 2318, Nemţĭ 5887. Slovacĭ 19, Rutenĭ 1, Croaţĭ 2, Sêrbĭ 3, *Românĭ 3753.*

Borgo-Bistriţa. Hotar 24.046 j. c. Locoitorĭ: 2735, dintre carĭ r. cat. 225, gr. cat. 529, gr. or. 1719, aug. 34, ref. 29, unitarĭ 4, isr. 195. După limbă: Maghiarĭ 181, Nemţĭ 258. Slovacĭ 12, Rutenĭ 7, Croaţĭ 4, *Românĭ 2241.*

Borgoprund. Hotar 18.110 j. c. Locuitorĭ: 2540, dintre carĭ r. cat. 126, gr. cat. 100, gr or. 1857, aug. 84 ref. 42, unit. 2, isr. 329. După limbă: Maghiarĭ 109, Nemţĭ 460, *Românĭ 1961.*

Borgotiha. Hotar 23.858 j. c. Locuitorĭ: 2267, dintre carĭ r. cat. 38, gr. cat.

---

câte una, ridica căpşorul ei blond, care părea şi mai frumos în bătaia sόrelui, şi striga: „una! douĕ!".... Mai către séră, cum şedeam cu toţii pe iérbă, pe Dochiţa mĭ-o fură somnul şi adormi cu mânile sub cap. Nu sciu ce ne veni nouă, că ne-apucarăm sĕ 'mpletim cunună din florile adunate şi după ce fù gata, i-o aşedarăm pe cap. Ce frumόsă era Dochiţa aşa, scăldată de cele din urmă raze din apus, în mijlocul acelei linişti ce se coboria din ceriŭ. Când s'a trezit, noi am început sĕ rîdem cu hohot, ér ea somnorόsă cum era, se porni pe plâns, ca şi când cine scie ce reu i-am făcut. Dér a fost destul sĕ sbóre pe de-asupra un liliac, şi părăriuţele nóstre aruncate după el o făcură sĕ jóce de bucurie.

Toţĭ trei apoi ţinêndu-ne de după gât, o luarăm în spre sat, cântând cât ne lua gura, de tăceau până şi greeruşi sĕ ne asculte.

Nu era cântec pe care sĕ nu-l fi sciut Dochiţa. Dumineca şi sĕrbătórea când ajungea ea prin vre un cerc de femei adunate pe la vre-o pórtă, rĕsuna uliţa de rîsete şi de voie bună, că era de minune fata asta şi posnaşe ca una de la comedie. Şi séra târḑiu când venea mă-sa s'o cheme sĕ se culce, toţĭ săreau cu gura: „mai las'o, lele Flóre, mai las'o, că ţĭ-o aducem noi acasă". Şi rĕmânea până plecau toţĭ. Când se vedea aşa singură, se gudura ca o pisică pe lângă gazda casei, şi-i ḑicea:

— Mĕ laşĭ sĕ mĕ culc la voi?

Cine n'ar fi lăsat'o?

Şi aşa a crescut ea mare, mai mult pe la uşa altora decât pe vatra mamei ei...

*

După cincĭ-spre-dece anĭ.

Era a doua ḑi de Pascĭ şi se întêmplase sĕ cadă sĕrbătorile din vreme. Cădea o plóie amestecată cu zăpadă de te luai de gândurĭ.

Pe séră s'a adunat tótă lumea la cârciumă la cumnatu-meu şi s'a încins un chef şi o voie bună, de sĕ se ducă vestea; când apucă Românul la petrecere, se rĕsbună de tóte nevoile.

Aşeḑaţĭ grupurĭ, grupurĭ la câte-o masă, mai unu una, mai altu alta, şi vorba s'aprinde, ólele de vin curg şi cheful e gata. Cântece şi chiuiturĭ, glume şi păcălelĭ şi rîs s'amestecau cu scârţîiturile lăutarilor, de ridicau cârciuma 'n slavă.

Intr'un colţ, aprópe de teşghea steteam de vorbă cu Badea Gheorghe, suflet bun şi văratic de carĭ te-apropii cum te apropii de o sobă caldă când ţĭ-e frig. Avea o căciulă mare ţuguiată, şĭ-o purta puţin turtită dinainte, par' că i-ar fi atins'o în sbor o pasĕre cu aripa. Ţinea în mâna dréptă o ulcică cu ţuică, ér în stânga o sticluţă în care-şĭ turna din când în când câte-o porţie.

— „Ce nu beai cu păhărelul, nene Gheorghe?"

— „După ce că-i apă gólă s'o mai pui şi 'n păhărel? Nu mai scii ce béi. Sticluţ' asta par' că-i mai dă gust. Nu poftescĭ un păhărel?"

— „Nu, nu beau ţuică nicĭ-odată".

— „De, taică, bun o fi şi vinul dér eu m'am învĕţat aşa, ce sĕ mĕ fac? Maica, Dumneḑeu s'o ierte, şi la ḑile marĭ şi când se întêmpla sĕ fiu bolnav, tot ţuică îmĭ da şi m'am învĕţat cu ea, bat'o pustia!"

Cobzarul sdrăngăni odată tare din cobză şi începù cu un of lung un *foie verde*, de toţĭ steteau cu gurile căscate. Nu se mai auḑiau de cât paşii cârciumarului care se freca printre mese, luând şi aducênd óle cu vin.

Şi cânta cobzarul:

Astă-vară am fost haiduc,
Şi la vară ér mĕ duc
Când o da frunda de nuc....

Badea Gheorghe l'asculta şi-i rîdeau ochii de bucurie. In sufletul lui se petrecea ceva neobicĭnuit, ceva care-i plăcea, care-l încălḑea şi-l facea mândru. Şi după-ce sfirşi cobzarul, cu privirea încă dusă spre el, oftă badea Gheorghe: „Hei taică, ce vremurĭ!.."

Apoi se 'ntórce către mine şi-mĭ ḑise trist: „Unde mai e chip astăḑĭ s'apucĭ poteca codrului, că nicĭ nu te gândescĭ bine şi a şi pus stăpânirea mâna pe tine. Am şéptefeciorĭ ca muuţii şi décă s'ar puté, sĕ n'am parte de ciocanul ăsta de ţuică, décă nu i-a-şĭ face pe toţĭ şépte haiducĭ. Ḑeu aşa! Că prea o ducem greu, taică; ba a-şĭ porni şi eu după ei, décă nu de alt-ceva, da cel puţin sĕ le port merindea de colo până colo.... Sĕ beai icĭ o ţuică cu

1908, gr. or. 212, aug. 16, ref. 1, isr. 92. După limbă: Maghiarĭ 26, Nemţĭ 117, *Românĭ 2118.*

Rebrişóra. Hotar 16.283 j. c. Locuitorĭ 3095, dintre carĭ r. cat. 8, gr cat. 3022, isr. 65. După limbă: Maghiarĭ 4, Nemţĭ 70, *Românĭ 3018.*

Năsĕud. Hotar 9350 j. c. Locuitorĭ: 3142, dintre carĭ r. cat. 152, gr. cat. 2292, gr. or. 38, aug. 63. ref. 127, unit. 6, isr. 463. După limbă: Maghiarĭ 565, Nemţĭ 197, Slovacĭ 3, Rutenĭ 1, Croaţĭ 1, *Românĭ 2367.*

Telciu. Hotar 40.943 j. c. Locuitorĭ: 3102, dintre carĭ r. cat. 70, gr. cat. 2799, gr. or. 7, aug. 10, ref. 9, isr. 207. După limbă: Maghiarĭ 172, Nemţĭ 31, Rutenĭ 1, *Românĭ 2884.*

Feldru. Hotar 15.271 j. c. Locuitorĭ: 2377, dintre carĭ r. cat. 13, gr. cat. 2263, gr. or. 44, ref. 6, isr. 51. După limbă: Maghiarĭ 16, Nemţĭ 24, Slovacĭ 8, *Românĭ 2329.*

Maier. Hotar 29.172 j. c. Locuitorĭ: 2918, dintre carĭ r. cat. 113, gr. cat. 2669, gr. or. 26, aug. 1, ref. 21, isr. 88. După limbă: Maghiarĭ 58, Nemţĭ 141, Slovacĭ 12, Rutenĭ 8, *Românĭ 2683.*

Ilva-mare. Hotar 35.767 j. c. Locuitorĭ: 3236, dintre carĭ r. cat. 32, gr. cat. 3068, gr. or. 38, aug. 2, ref. 10, unit. 1, isr. 85. După limbă: Maghiarĭ 71, Nemţĭ 64, Rutenĭ 1, *Românĭ 3021.*

Sângeorgiu. Hotar 28.459 j. c. Locuitorĭ: 3320, dintre carĭ r. cat. 23, gr. cat. 3125, gr. or. 9, aug. 5, ref. 10, isr. 148. După limbă: Maghiarĭ 43, Nemţĭ 53, Rutenĭ 2, *Românĭ 3222.*

Rodna-veche. Hotar 19.440 j. c. Locuitorĭ: 4350, dintre carĭ r. cat. 1177, gr. cat. 2719, gr. or. 18, aug. 42. ref. 92, unit. 4, isr. 298. După limbă: Maghiarĭ 1060, Nemţĭ 332, Slovacĭ 2, Rutenĭ 9, *Românĭ 2945.*

Rodna-nouă Hotar 17.508 j.c. Locuitorĭ: 2139, dintre carĭ r. cat. 159, gr. cat. 1785, gr. or. 30, aug. 7, ref. 27, isr. 131. După limbă: Maghiarĭ 130, Nemţĭ 154, Slov. 1, Rut. 30, *Românĭ 1802.*

Intreg comitatul Bistriţă Năsĕud are un teritoriu de 724.070 j. c. cu 119.014 locuitorĭ, dintre carĭ r. cat. 4927, greco-catolicĭ 66.078, gr. or. 15 290, aug. 22.874, ref. 3349, unit. 101, isr. 6385. După limbă: Maghiarĭ 8475, Nemţĭ 26.036, Slovacĭ 128, Rutenĭ 165, Croaţĭ 9, Sêrbĭ 4, *Românĭ 82.256* = 69.11 %.

3) Comitatul Braşovului.

Braşov. Hotar 34.299 j. c. Locuitorĭ: 36.646, dintre carĭ r. cat. 9072, gr. cat. 905, gr. or. 10.943, augustanĭ 9677, ref. 4049, unitarĭ 780, isr. 1198. După limbă: Maghiarĭ 14.115, Nemţĭ 10.644, Slovacĭ 200, Rutenĭ 1, Croaţĭ 11, Serbĭ 25, *Românĭ 11.248.*

Rêşnov. Hotar 28.613 j. c. Locuitorĭ: 4801, dintre carĭ r. cat. 168, gr. cat. 30, gr. or. 2704, augustanĭ 1787, ref. 99, unit. 8, isr. 5. După limbă: Maghiarĭ 223, Nemţĭ 1848, Slovacĭ 1, Croaţĭ 2, Sêrbĭ 1, *Românĭ 2611.*

Satulung. Hotar 29.960 j. c. Locuitorĭ 6239, dintre carĭ r. cat. 240, gr. cat. 4, gr. or. 3420, augustanĭ 2328, ref. 196, unit 15. După limbă: Maghiarĭ 2705, Nemţĭ 100, Slovacĭ 3, *Românĭ 3428.*

Comitatul Braşovului are un teritoriu de 260.416 j. c. cu 95.565 de locuitorĭ, dintre carĭ r. cat. 10.675, gr. cat. 1075, gr. or. 33.901, ev. augustanĭ 42.082, ref. 5484, unitarĭ 1030, isr. 1291. După limbă: Maghiarĭ 31.191, Nemţĭ 29.415, Slovacĭ 222, Rutenĭ 3, Croaţĭ 14, Sêrbĭ 33, Românĭ 33.886. După teoria lui Czirbusz: *Românĭ 34.940* = 36.56 %.

4) Comitatul Ciucului.

Comune cu populaţie mai numerósă românéscă sunt:

Ciuc-Ghimeş-Bükk. Hotar 10.323 j. c. Locuitorĭ: 4413, dintre carĭ r. cat. 2271, gr. cat. 1848, gr. or. 27, aug. 24, ref. 96, unitarĭ 14, isr. 133. După limbă: Maghiarĭ 2802, Nemţĭ 146, Slovacĭ 8, Rutenĭ 19, Croaţĭ 2, *Românĭ 1360.*

Gyergyósalamás. Hotar 3433 j. c. Locuitorĭ: 1485, dintre carĭ r. cat. 58, gr. cat. 1360, gr. or. 5, ref. 1, isr. 64. După limbă: Maghiarĭ 122, Nemţĭ 23, *Românĭ 1340.*

Gyergyóvárhegy. Hotar 915 j. c. Locuitorĭ: 2290, dintre carĭ r. cat. 93, gr. cat. 2163, gr. or. 17, isr. 17. După limbă: Maghiarĭ 154, *Românĭ 2136.*

Gyergyóbekás. Hotar 9988 j. c. Locuitorĭ: 6368, dintre carĭ r. cat. 440, gr. cat. 5741, gr. or. 3, aug. 3, ref. 9, unit. 1, isr. 171. După limbă: Maghiarĭ 482, Nemţĭ 145, Slovacĭ 1, Rutenĭ 2, *Românĭ 5735.*

Gyergyóbélbor. Hotar 1609 j. c. Locuitorĭ: 1283, dintre carĭ r. cat. 150, gr. cat. 1067, gr. or. 12, ref. 7, unit. 1, isr. 46. După limbă: Maghiarĭ 162, Nemţĭ 43, *Românĭ 1078.*

Gyergyotolgyes. Hotar 60.776 j. c. Locuitorĭ: 3053, dintre carĭ r. cat. 1826, gr. cat. 908, gr. or. 6, aug. 3, ref. 27, unit. 2, isr. 280. După limbă: Maghiarĭ 1890, Nemţĭ 262, *Românĭ 894.*

Gergyohollo. Hotar 548 j. c. Locuitorĭ: 1333, dintre carĭ r. cat. 391, gr. cat. 876, gr. or. 8, aug. 4, unit. 1, isr. 53. După limbă: Maghiarĭ 430, Nemţĭ 29, *Românĭ 883.*

Comitatul Ciucului are teritoriu de 844.375 j. cat. cu o populaţie de 128.382, dintre carĭ r. cat. 104.287, gr. cat. 21.100 gr. or. 169, augustanĭ 241, ref. 956, unit. 103, isr. 1518. După limbă: Maghiarĭ 110.963, Nemţĭ 1062, Slovacĭ 43, Rutenĭ 38, Croaţĭ 6, Sêrbĭ 1, Românĭ 15.936. După teoria lui Czirbusz *Românĭ 21.230* = 16.53 %.

5) Comitatul Cojocnei.

Cluşiŭ. Hotar 28.159 j. c. Locuitorĭ: 49.295 (2625 militarĭ), dintre carĭ r. cat. 16.041, gr. cat. 7028, gr. or. 968, augustanĭ 1719, ref. 16.895, unitarĭ 1704, isr, 4730. După limbă: Maghiarĭ 40.845, Nemţĭ 1784, Slovacĭ 83, Rutenĭ 9, Croaţĭ 12, Sêrbĭ 22, *Românĭ 6039.*

Coşocna. Hotar 12.504 j. c. Locuitorĭ: 3767, dintre carĭ r. cat. 1057, gr. cat. 845, gr. or. 809, aug. 6, ref. 801, unit. 207, isr. 42. După limbă: Maghiarĭ 2038, Nemţĭ 8, Croaţĭ 2, *Românĭ 1614.*

Mărişel. Hotar 13187 j. c. Locuitorĭ: 2076, dintre carĭ r. cat. 10, gr. cat. 29, gr. or. 2002, aug. 4, ref 14, isr. 17. După limbă: Maghiarĭ 49, *Românĭ 2026.*

Feleac. Hotar 3726 j. c. Locuitorĭ: 2033, dintre carĭ r. cat. 5, gr. cat. 1979, gr. or. 20, ref. 10, unit. 4, isr. 12. După limbă Maghiarĭ 35, *Românĭ 2002.*

Comitatul Coşocnei are un teritoriu de 869.061 j. c. cu 253.656 locuitorĭ, dintre carĭ r. cat. 24.821, gr. cat. 113.136, gr. or. 36.578, aug. 7864, ref. 58.297, unitarĭ 3020, jidovĭ 9858. După limbă: Maghiarĭ 95.626, Nemţĭ 9058, Slovacĭ 170, Rutenĭ 9, Croaţĭ 33, Sêrbĭ 22, Românĭ 146.268. După teoria lui Czirbusz *Românĭ 149.685* = 59.01 %.

Delaletca.

SCIRILE DILEI.

— 23 Noemvrie v

Românii în America. Se scie că din Transilvania au emigrat mulţĭ Românĭ în America, cu deosebire din comitatul Făgăraşului, Sibiiului şi al Târnavei - micĭ şi marĭ. Numĕrul lor se urcă la vr'o 2000 numai în patru oraşe anume: Cleveland, Canton, Joungstown şi Alliance, afară de cei risipiţĭ prin Niles, Salem, Massilon şi Cincinnati şi al căror numĕr nimenĭ nu-l scie. După cum i-se scrie diarului „Fóia Poporului“ din Sibiu din Cleveland (Ohio) Românii din acel oraş în numĕr de 4—500 s'au hotărît a înjgheba o societate pentru ajutorarea bolnavilor. La adunare s'au adunat 37 de Românĭ. Pavel Borzea din Viştea de jos a ţinut o cuvêntare şi tot el a fost însărcinat cu facerea statutelor. La 2 Noemvrie s'a ţinut apoi a doua adunare, în care s'au primit statutele. Societatea va purta numirea *„Romana Carpatina“*. Au plătit 40 inşĭ câte 2 dolarĭ taxă, la olaltă 80 dolarĭ, carĭ s'au depus la o bancă. Preşedinte a fost ales Pavel *Borzea* din Viştea de jos (Făgăraş); vicepreşedinte Nichifor Bârză din Bertan (T. mare) secretar Andreiŭ Opincariu din Sebeşul-săsesc; cassar Simion Bârză din Bertan; controlorĭ Nicolae Cârjă, Viştea de jos şi Ioan Coman din Ţapu (T. mare); membri în comitet: Nicolae Mihălţanu din Sebeşul-săsesc, Bucur Manta din Daia săséscă, Patrichie Petru din Ferihaz, Ioan Dan şi Iacob Hêlmu din Bertan, Ioan Muşatu din Sâmbăta inf., Ioan Morariu, Petrifalĕu, şi Ioan Ursu, Sebeşul săsesc.

Incendiu în Rebrişóra. Ni-se scrie din Rebrişóra: Abia sunt doi anĭ împliniţĭ de când în comuna nóstră, Rebrişóra, un foc iscat din şura unui jidan la centrul comunei a nimicit casele şi averea vecinilor sĕi şi era sĕ cadă jertfă şi casa parochială, decă zelul poporului nu o mântuia. Acum în 28 Noemvrie a. c. s'a iscat din nou foc tot din şura acelui jidan, dér nu diua, ca atuncĭ, ci nóptea între 11 şi 12 óre. Doi vecinĭ ai jidanului au ars din nou şi casa parochială (proprietatea preotului) încă a prins flacărĭ. Pe când sosi poporul la faţa locului era cuprins jumĕtate acoperişul, şi poporul atâta zel şi bărbăţie a desvoltat spre mântuirea casei preotului lor, încât de jumĕtate arsă, o scăpară de nimicire. Erau ómenĭ, carĭ prindeau focul cu mâna, şi-l aruncau jos de pe casă aşa, încât mulţĭ s'au pomenit a doua di cu mânile şi piciórele arse, pline de beşicĭ şi rănĭ. O bună parte din acest merit, o are şi d-l Macedon *Grigoriţa* not. pens. în Năsĕud, care din întêmplare fiind de faţă conduse poporul cu sfaturile sale ca pompier expert, până când sosind pompierii din Năsĕud stînseră focul cu totul. De 5 orĭ a fost pus în primejdie centrul comunei, din curtea acestui jidan. Ar trebui sĕ se găséscă vr'un mijloc, ca sĕ scape centrul comunei de acéstă calamitate. — C.

Duel între doi deputaţĭ. In şedinţa de la 5 Decemvrie a camerei deputaţilor din Budapesta, deputatul sas Korodi din Braşov s'a apărat contra învinuirilor, ce i-s'au adus, cum-că ar scrie prin diare contra Maghiarilor. Korodi a dis, că nu scrie din ură contra Maghiarilor, ci îşĭ apără némul contra şoviniştilor. Deputatul Kubik l'a insultat pe Korodi, spunêndu-i cuvintele: „Mincinos ordinar“ şi altele de felul acesta. Korodi l'a provocat pe Kubik la duel.

Pentru masa studenţilor românĭ din Braşov au întrat la *„Fundaţiunea Iordan Muntean“* cu prilegiul parastasului de adĭ (23 Novemb. v. 1902) suma de **200 (douĕsute) corône,** donată de vĕd. *d-na Maria Iord. Muntean* întru amintirea de vecĭ a neuitatului ei consoţ Iordan Munteanu, fost asesor la sedria orfanală din Braşov. — Priméscă piósa dómnă cele mai călduróse mulţămite pentru marinimósa donaţiune, ér rĕposatului ei consoţ Dumnedeu sĕ-i facă parte de eterna odichnă! — *Direcţiunea scólelor medii gr. or. române.*

Primar decorat. Maiestatea Sa a conferit primarului din *Micalaca* crucea de argint pentru merite, ca semn de recunoscinţă pentru serviciile sale credincióse.

Omor. Din Oşand (Vasand) ni-se scrie: In 26 Noemvrie pe la órele $8^1/_2$ séra, un individ infam şi până acum necunoscut a împuşcat pe feréstră pe judele (primarul) comunal Tóder *Dulo* din Oşand (Bihor). Nenorocitul a cădut îndată mort, fiind strĕpuns de cincĭ glónţe în piept. Ucigaşul — deşi erau cu judele dece ómenĭ în casă — a reuşit sĕ fugă şi sĕ-şĭ pérdă urma prin întunerecul nopţii, ér ómenii de faţă înspăimêntaţĭ, n'au urmărit de loc pe ucigaş. Intêmplarea a făcut o durerósă impresie asupra locuitorilor, fiind numitul jude om cinstit şi deştept, care a condus afacerile comunei timp de mai mulţĭ anĭ. Nicĭ prin purtarea lui privată, nicĭ prin conducerea oficiului sĕu, Tóder Dulo n'a dat causă de nemulţămire. De aceea fapta ucigaşului e neînţelésă. Inmormêntarea i-s'a făcut la 28 Noemvrie prin trei preoţĭ, asistând comuna întrégă. S'a pornit cercetărĭ, însĕ până acuma nu s'au aflat dovedĭ.

Atentatul de la Euxinograd. Se scie, că prinţul Ferdinand al Bulgariei plimbându-se Venerĭ împreună cu adjutantul sĕu d-l colonel Markoff în parcul de la Euxinograd, zări pe o potecă un bileţel pe care era pusă o oglindă de buzu-

---

mine, D-le, că de! domn îi fi, da tot de ai noştri eştĭ, că tot de pe-aicĭ ai rĕsărit“.

N'am mai putut sĕ nu-i fac voia, prea 'ţĭ poruncea bĕtrânul ăsta, când te îmbia, şĭ-am închinat amêndoi.

La masa din fund erau vre-o opt persóne, bărbaţĭ şi femei şi cântau cu toţii un cântec cunoscut:

„Fóie verde mărăcine
Ce mie mi-e drag pe lume“.

Numai Dochiţa sta dusă pe gândurĭ. Cu capul răzimat de mână, de-şĭ ascundea tot obrazul stîng, se uita lung par' c'ar fi aşteptat pe cine-va. Faţa ei rĕmânea nemişcată la tóte rîsetele dimprejur. Par' c'ar fi fost streină de totĭ de pe lângă ea, de tótă lumea. Şi ce frumósă se făcuse! Ochii ei albaştri erau aşa de limpedĭ şi aşa de bunĭ, că te lăsau sĕ-i citescĭ până în adâncul inimei. Blândă ca o icónă, tênjitóre stetea şi ea între ceilalţĭ, ca o pasĕrică rĕtăcită de cuib. Pe frunte îi cădea o şuviţă de per, par' că ar fi vrut sĕ-i sărute ochiul drept.

— „Asta-i Dochiţa Iedului, bade Gheorghe?“

— „Asta, taică, da ce, nu cumva ţĭ-a cădut la inimă? Hai?“....

— „Cum s'a schimbat, bade Gheorghe, o cunosc de mică, am copilărit cu ea şi 'mĭ era dragă ca ochii.“

— „Hei, taică, ce nu se schimbă cu vremea! Şĭ-apoi câte-a mai păţit, mĕ mir că n'a îmbĕtrânit'o de tot“.

— „Da ce-a păţit, bade Gheorghe?“

— „Hei, apoi sĕ vedĭ cum a fost. Când era de 12 anĭ rĕmase orfană şĭ-a luat'o un biet creştin de a crescut'o. N'a prea plâns ea mult mórtea mă-sii — era copilă, şi ce scia ea — şi apoi când o podidea dorul s'alina cu cântecul, şi-şĭ uita de tóte, cânta ca o privighitóre, dĕu aşa, de era de minune pe aicĭ prin sat. Ai audit'o d-ta vre-odată? N'ai audit'o. S'o audĭ, că te 'mbată dintr'odată şi rĕmâi în drum şi te 'nvêrtescĭ în loc, de nu mai scii unde ţĭ-e casa.

Când s'a făcut mai mărişóra muriau flăcăii după ea, şi pace. Umbla mai mult singură şi Duminecile şi sĕrbătorile numai ce-o vedeai că rĕsărea pe vre-o córtă şi începea sĕ cânte, de opria hora din joc. Lumea dicea că-i cam sărită; de, sciu eu? póte unde şĭ-aducea aminte de mă-sa.

Odată s'a pripăşit pe aicĭ un cioban frumos, par'c'ar fi fost din poveste, şi voinic ca un brad. Aducea puţin cu d-ta la sprâncene, ba şi la nas, dér avea mustaţa mai mare. De, sciu eu cum? dér s'a dat la dragoste cu Dochiţa, vorba aia: Unde-i dor şi tinereţe....

Işĭ păscea turma pe Dealul Călugărului. Spuneau unii c'ar fi vĕdut'o de multe-orĭ pe Dochiţa coborînd dintr'acolo. Eu nu sciu, n'am vĕdut'o. Ce sciu e dór atâta, că Dochiţa a făcut un băiat de-i trăesce şi astădĭ. Asta ţĭ-o spui, că se vede, şi ce se vede nu-i pĕcat s'o spui.

Ciobanul, ca ciobanul, se duce după iérbă şi după vreme şi într'o bună diminéţă a plecat cu Dumnedeu. Şi aşa a fost: a rĕmas pustie de rîsul lumei. Creştinul care-o ţinea, ce era sĕ facă? I-a dat drumul pe uliţă, şĭ-aşa a trăit ea lucrând pe icĭ colo cu diua, séra se culca la o femeie bĕtrână, bună la inimă, colea lângă biserică“.

In cârciumă cheful se 'ncinsese de-a binele.

— „Ia 'n ascultă, mĕi sgripţuroiule, dise unul mai în vêrstă lăutarului — sĕ-mĭ tragĭ acum a lui Ghiţă Cătănuţă, sĕ te vĕd“.

— „Lasă-mĕ nea Muşat, că-i prea lungă, pĕcatele mele, şi 's răguşit.“

— „Apoi di numai niţel, că dór, nu te pune nimenĭ s'o dicĭ tótă, harămină!“

— „Apoi haşa da, da de un' sĕ 'ncep“?..

Pe când ţiganul îşĭ înstruna vióra, nimeresce 'n cârciumă un drumeţ îmbrăcat nemţesce, cu nisce ghete rupte pline de praf, cu pantalonii găurіţĭ la amêndoi genunchii şi pe cap c'o pălărie de paie mare şi plină de noroiŭ. Era topit de beutură, de de-abia se mai ţinea pe picióre. Ceru o ţuică şi badea Gheorghe îmĭ făcu semn cu cotul, şi-l întrebă: „Da de undii vii, mĕi neamţule?“ Neamţul se uită lung şi bolborosi ceva.

„Mĕi neamţule, orĭ jocĭ una orĭ dai de dracu cu mine! Ia se te vĕd“.

Strĕinul plăti şĭ-apoi începu sĕ sară în spre uşă, şi p'aci ţĭ-e drumul. Se făcuse un rîs de s'audia de la a şéptea casă.

nar spre a nu fi luat de vênt. Biletul conţinea declaraţia, că autorul sĕu venise sĕ asasineze pe prinţ, dér fiindu-i milă de copii prinţului, a renunţat la planul sĕu. Se făcură imediat minuţióse căutărĭ în întreg parcul şi fu găsit ascuns într'un boschet un tînĕr nearmat şi tremurând de frică Prinţul Ferdinand îĭ luă singur interogatoriul.

— Pentru ce ai voit sĕ mĕ omorĭ? îl întrébă dênsul.

Anarchistul fórte naiv îĭ rĕspunse, că el a credut că-şĭ va face o datorie sfântă omorând un Suveran.

— Şi pentru ce ai renunţat la proietul tĕu?

— De óre-ce vederea copiilor princiarĭ m'a mişcat.

— Dér tu nu eştĭ înarmat?

— Am aruncat revolverul în mare.

Şi într'adevĕr nu s'a găsit la el decât cartuşe de revolver.

Acest individ atât de original, a fost imediat arestat. El a fost în ultimul timp funcţionar comercial la Rusciuk. Nu este însĕ stabilit, décă acest nenorocit a vroit într'adevĕr sĕ comită un asasinat, séu şi-a pierdut raţiunea prin cetirea cărţilor anarchiste pe carĭ nu le póte înţelege. Diarele bulgare dau o fórte mică importanţă acestuĭ fapt.

Limba jidovéscă în diplomaţie. Secretarul de stat al Statelor-Unite Iohn-*Hay* se scie, că îşĭ luase nasul la purtare şi a îndrăsnit sĕ trimită tuturor puterilor o notă în care protestéză contra guvernului român, pe motiv că nu vrea sĕ dea drepturĭ jidovilor. Se scie însĕ şi aceea, că nota americană n'a fost băgată în sémă de nimenĭ. Dér Hay se înţelege, că a primit o mulţime de felicitări de la comunităţile israelite. D-l Hay la rêndul sĕu şĭ-a ţinut de datorie a rĕspunde la aceste felicitărĭ şi rabinul din Evansville a primit de la Hay o scrisóre în limba ebraică în care dice: „Bărbate! Am primit scrisórea Ta. M'am bucurat de rêndurile, ce mi-le trimiţĭ şi în carĭ îmĭ scrii, că activitatea, ce am desvoltat'o în interesul coreligionarilor tĕi a ajuns un frumos succes. Rog pe Dumnedeu ca sĕ reuşescĭ în planurile tale şi sĕ binecuvinteze munca corporală şi spirituală a coreligionarilor tĕi. — Prietenul tĕu *Iohn Hay*". — Insuşĭ diarul „Israelitisches Familienblatt", care publică acéstă scrisóre, se miră de atâta loialitate din partea lui Hay. De ce sĕ se mire. Póte şi Hay va fi un puiŭ din seminţia lui Israel.

Mórtă în diua cununiei. Dumineca trecută s'a întâmplat o gróznică nenorocire într'o biserică greco-catolică. Luăm scirea acésta din foile unguerescĭ unde numele e scris: Tohat şi nu putem sci cu siguranţă, care comună va fi acésta, de órece în limba unguréscă sunt trei comune cu acest nume, ér pe românesce una se chiamă tot Tohat (Sĕlagiŭ), a doua Tĕu (Blaşiŭ), ér a treia Tăurĭ (Năsĕud). Aşa dér în biserica din Tohat se sĕvârşia cununia teologului Silviu *Vlad* cu d-şóra Sidonia *Brăteanu*. De odată însĕ din flacăra unei lumînărĭ s'a aprins vĕlul şi haina mireşei. Domnişórele Ella Pop şi Olga Radu, vrênd sĕ stingă focul, s'au aprins şi hainele lor. Aceste două din urmă au fost salvate de şi cu arsurĭ grave, dér mirésa sĕrmana şĭ-a dat sufletul în nóptea, care credea, că îĭ va fi nóptea de nuntă.

Mórte prin ştréng. In diua de 4 Decemvrie a fost spânzurat în Clușiŭ Fr. Friedrich, care primăvara trecută a omorît pe factorul de poştă Bürger din Clușiŭ şi a vrut sĕ-l jefuéscă. Complicii lui au fost osândiţĭ la mai mulţĭ anĭ temniţă, ér Friedrich la mórte. S'a făcut petiţie la Majestatea Sa, ca sĕ-i schimbe sentinţa de mórte în închisóre pe viaţă, însĕ fără resultat. Friedrich s'a spovedit şi cuminecat şi rĕzimat de braţele preotului, s'a dus la spânzurătóre, ţinênd crucea în mână şi sărutând chipul Mântuitorului. Călăul Báli Mihály cu două calfe ale sale i-au pus ştréngul în gât şi Friedrich în 6 minute a fost mort. In Clușiŭ n'a fost spânzurare de 20 de anĭ. Publicul s'a interesat fórte mult de acéstă executare, dér procurorul n'a dat bilet de întrare de cât la fórte puţinĭ ómenĭ.

Călăul Báli Mihály, care a venit sĕ spânzure pe Friedrich, este om însurat şi se ocupă cu agricultura în comuna Fadd (com. Tolna). Unul din cele două calfe carĭ îĭ ajută la spânzurat, este fiul sĕu. Un diarist din Clușiŭ întrebându-l, décă e Maghiar, a rĕspuns sumeţ: da noi suntem Maghiarĭ". Cu tóte acestea nu s'a găsit nimenĭ în Clușiŭ, care sĕ-l priméscă în gazdă pe Bali. La hotelurĭ pretutindenea i-se rĕspundea, că nu-i odae, aşa că a trebuit sĕ-l găzduéscă într'o odaie din curtea tribunalului. Din causa acésta s'a supărat rĕu Bali pe Clușenĭ şi de si spunea, că a venit cu drag aicĭ, după-ce a vedut primirea ce i-s'a făcut, a declarat unui jurnalist, că nu vré sĕ vadă nimic din acest oraş. Nicĭ statua lui „Matiaş crai?"—„Póte sĕ se cufunde în pămênt" a rĕspuns Bali „Eu nu vréu s'o véd". — Călăul primesce pentru ridicarea spânzutórei şi pentru spânzurare suma de 61 cor. 80 banĭ, are diurnă de 12 cor. 60 b. (calfele 6 cor 30 b.), i-se plătesce biletul de tren atât lui (cl. II) cât şi calfelor (cl. III). Pentru executarea lu Friedrich a presentat o socotélă de 332 cor. 40 fil. — Bali sĕ plânge, că nu-i merge bine meşteşugul. Se înţelege, că décă ar spânzura în fie-care di pe câte unul, atuncĭ n'ar schimba, în ce privesce léfa, nicĭ cu un funcţionar înalt.

Un deputat nebun. Dilele acestea deputatul Coloman Szabó a fost cuprins în camera deputaţilor de o nervositate mare şi a început sĕ vorbéscă fel de fel de bazaconii. Szabó s'a dus la ministrul preşedinte Szell şi i-a spus, că el e în stare a inventa în trei minute balonul cu cârmă. Câţĭ-va prietenĭ luându-l împrejur, l'au pus în trăsură şi l'au dus la locuinţa lui.

Vulpe cu panglică la gât. In Preşmer a întrat o vulpe în curtea unui ţĕran şi a început sĕ se ospeteze din găinĭ. Vulpea însĕ a fost împuşcată. Atuncĭ s'a vedut, că avea la gât o panglică frumósă roşie cu mărgele.

Dramă de amor. Erĭ, Vinerĭ diminéţa s'a împuşcat pe promenada de sus părechea amorósă, *Bukur* Ferencz calfă de lăcătuş şi *Benedek* Iulis. Glonţul a nimerit pe fată în partea rărunchilor, ér Bukur a fost nimerit de două glónţe în partea stângă a pieptului. Amêndoi au fost transportaţĭ încă vii la spital.

Grevă sângerósă în Rusia. Un numĕr de 3000 lucrătorĭ de la atelierile drumului de fier Wladikawkaz la Rostow, s'au pus în grevă la 4 Noemvrie trecut, cerênd mărirea lefurilor şi scăderea órelor de muncă. In diua de 11 Noemvrie, greviştii s'au adunat spre a manifesta. Cazacii intervenind, au fost bătuţĭ cu pietri. Un ofiţer şi 9 soldaţĭ au fost răniţĭ. Cazacii au tras focurĭ de armă asupra mulţimei, omorând 4 greviştĭ şi rănind pe alţĭ 17. In diua de 15 Noemvrie, greva s'a întins şi la staţia Ticharetzkaja, unde de asemenea s'au produs ciocnirĭ între greviştĭ şi cazacĭ, carĭ au fost lapidaţĭ. Cazacii au atacat atuncĭ mulţimea cu săbiile şi apoi au dat salve, *omorînd doi greviştĭ şi rănind 19.* S'au făcut 102 arestărĭ.

Om turbat. Inainte de asta cu câte-va dile cantonierul de la căile ferate Ştefan Hölzl din Timişóra a fost muşcat de un câne turbat. El fù trimis în institutul Pasteur din Budapesta, de unde dupăce i-s'a aplicat tratamentul a fost concediat mai alaltă-erĭ. In diua de 4 Dec. însĕ la órele 3 diminéţa nenorocitul a fost cuprins de turbare, care a isbucnit cu mare furie. In locuinţa sa a sdrobit totul şi numai cu mare greutate a putut fi înfrânat. Hölzl a fost dus la spital.

Injunghiat pe stradă. Alaltă-erĭ nópte pe la órele 12 chelnerul Iosef König din Timişóra mergea acasă spre suburbiul Iosefin, însoţit încă de trei tovarăşĭ. In strada Hunyadi se lovi de un tînĕr, care îl înfruntă cu următórele cuvinte: „Cere-ţĭ scuze, căcĭ de nu, te cârpesc". Chelnerul şĭ-a cerut scuse, dér flăcăul cu tóte acestea şĭ-a scos cuţitul şi i-a aplicat cu el două împunsăturĭ. Cei trei soţĭ au fugit, atentatorul a scăpat, ér nenorocitul a rĕmas în drum leşinat în urma perderii de sânge. Un gardist l'a dus la spital. Revenindu-şĭ la conscienţă, spunea, că atentatorul a fost un tînĕr în etate de vr'o 20 anĭ şi că sémĕnă cu chelnerul Dörner.

Un urs în Stejeriş. Vinerĭ diminéţa căpitanul *Bertl* din reg. nr. 2 din Braşov mergênd cu compania sa la eserciţiu de tir pe platoul de sub „Stejeriş" a observat în zăpadă urme de urs. După terminarea eserciţiului, căpitanul, un vênător pasionat, întorcêndu-se acasă şi-a luat puşca şi urmărind ursul, a dat de el şi l'a împuşcat cu un singur glonţ. Ursul póte sĕ fie în etate de 2 anĭ.

„Cumpĕraţĭ fete". După cum scriu diarele rusescĭ, în Corea a fost anul acesta recoltă fórte rea şi ómenii îşĭ vênd femeile şi fetele. Vêndarea se face la têrgurĭ séu direct din casa părintéscă. In dile de têrgurĭ vêndătorii umblă prin têrg mânând înaintea lor câte 3—4 fete şi strigând: „Cumpĕraţĭ fete! Fete frumóse! fete ieftine! Preţul este după etate după desvolrare şi după frumuseţă. O copilă costă $2^1/_2$ Jen, o fată de 13—14 anĭ 30—40 Jen. Un Jen = 5 coróne. Neguţătorii bogaţĭ cumpĕră adesea mai multe fete de la ómenii sĕracĭ şi după ce le hrănesc bine, ca sĕ aibă înfăţoşare mai frumósă, le vênd érăşĭ cu frumos câştig.

O lege contra sărutatului. Se scrie din New-York: In camera legislativă din Virginia (America) Dr. Ware a presentat un proiect de lege, prin care se interdice sărutarea. Sărutarea, după acel proiect, va fi permisă numai acelor persóne, carĭ au certificat de la medic, cum că sunt sănĕtoşĭ. In motivarea proectului se dice că sărutarea este mijlocul cel mai primejdios pentru a lăţi bólele, mai ales pentru organele respiratorice, ca plămâniĭ etc. Ca pedépsă sĕ pune amendă până la 5 dolarĭ pe sărutare. — Di-le Americanĭ şi pace!

Rectificare. In darea de sémă despre sumele întrate cu ocasiunea petrecerei cu representaţie teatrală aranjată de tinerimea română din Scheiŭ (Tocile) s'a omis a-se arăta, că printre contribuenţĭ sunt şi d-nii Dr. Fruma cu 1 cor., Mircea Constantinescu 2 cor, şi N. O. 80 banĭ — ceea-ce prin acésta rectificăm esprimând mulţumită numiţilor domnĭ. — *Diletanţii.*

Serată italiană—vienesă. Musica comunală din Braşov va da Dumineca în 7 Noemvrie séra o serată italiană-vienesă în sala hotelului Europa sub conducerea capelmaistrului Max *Krause.* Programul variat este alcătuit din compositii de *Reinhardt*, *Rossini*, *Bayer*, *Verdi* (Troubadour-duett pe Flügelhorn şi bucium de

---

Nenea Gheorghe se aşedă lângă mine clătinând din cap. „Al dracului neamţ, deştept; ai vĕdut cum şĭ-a facut vênt, ca sĕ nimeréscă uşa? Altfel nicĭ nu mai eşia de aicĭ, că prea era topit, sĕracu!"

După întêmplarea asta, la masa Dochiţii începù cântecul. Chiar ea era mai veselă, da veselă de tot, că se porni sĕ bea pahar după pahar. Ii disei cârciumarului sĕ le mai aducă vre-o două óle cu vin şi când le vĕdură, toţĭ rĕmaseră miraţĭ. După ce aflară de la cine sunt, fură şi mai veselĭ. Par' că-i vĕd cum se sculau în picióre şi-mĭ închinau...

Numai Dochiţa Iedului se uită'la mine fără sĕ dică nimic, dér în ochii ei citiĭ ca într'o carte deschisă şi cum mĕ privea, îmĭ spunea multe de pe vremurile petrecute pe lunca satului....

Avuiŭ norocul sĕ bag de sémă cum încet-încet i-se resfiră pe faţă o veselie blândă. Cine scie, décă nu trăia atuncĭ prin vremurile pline de sóre, décă nu mĕ simţia ţinênd'o de după gât, décă nu-i eram drag pentru un moment acestui suflet ales şi nenorocit?

— Ce-ar fi, bade Gheorghe, décă i-ai dice sĕ cânte ceva? Nu şĭ-a deschis gura tótă séra şi dicĭ că 'nghiaţă apele când începe.

— „De, sĕ-i dic, taică — îngână bĕtrânul — numai s'o lase bărbatu-sĕu".

— „Da ce, e măritată?

— „Cu óchesu ăla de lângă ea, un om al dracului i-se năzăreşte din senin".

Era urît şi ursuz. Cu sprâncenele negre îmbinate şi c'o căutătură sĕlbatică. Ameţit de beutură, stătea cu capul răzimat de mână şi ochii pe jumĕtate închişĭ. Când se ridică badea Gheorghe şi sta în cumpĕnă sĕ se ducă, sĕ nu se ducă, bărbatul Dochiţei cădù cu capul pe masă şi adormi. Badea Gheorghe prinse curagiu şi se apropie de masa lor. Ii spuse Dochiţii rugămintea mea şi ea cu frică arătă cu ochii la cel care-i durmea la drépta.

— „Haide..., aşa încetişor, nicĭ n'are s'audă." O hotărî.

Lăsată pe mână stângă, cu ochii perduţĭ cântă Dochiţa Iedului cum n'am mai audit pe cine-va sĕ cânte. Par' că vedeai cum i-se topesce inima bucăţică cu bucăţică în fie-care vorbă ce-o dicea. Lumea o asculta ca 'n biserică.

Badea Gheorghe, scuturându-şĭ pipa 'n palmă, îmĭ şopti rîdênd pe sub mustaţă:

— „Ăsta-i cântecul ei..., de când cu Ion ciobanul..., îşĭ cântă focu, sĕraca".

Cântecul ei!

Era o melodie de doină, cu refrenul „Ioane, Ioane...", în care i-se topia sufletul.

Tot timpul cât a cântat, ochii ei nu s'au deslipit de-ai mei şi-mĭ spuse mie, tovarăşului nedespărţit de altă dată, mie îmĭ spuse tot focul, care o ardea acuma.

*

M'a urmărit multă vreme cântecul Dochiţii şi mĭ-a părut rĕu în tot-déuna că nu mĭ-a dat prin gând sĕ-l scriu, când am audit'o cântându-l.

După un an i-am scris cumnatului meu, rugându-l sĕ facă ce o face s'o întêlnéscă şi sĕ scrie după ea cântecul audit în acea nópte din sĕrbătorile Pascilor.

După o sĕptĕmână primesc o scrisóre în care între altele îmĭ spune:

„Dochiţa nu mai e la noi. A plecat într'o bună diminéţă cu copil cu tot. Unde? Nimenĭ nu scie. Pretinile ei pe carĭ le-am întrebat, nu sciu cântecul acela. Nimenĭ nu-l scie, era al ei, ea l'a făcut şi s'a dus cu el..."

* * *

N'am s'o uit nicĭ odată!

Acum când scriu aceste amintirĭ sunt într'o odaie luxósă, înconjurat de palate, aud fără sĕ vréu uruit de trăsurĭ, carĭ pórtă vanitatea îmbrăcată în mătăsurĭ şi prostia giugiulită de speranţe obraznice. Mĕ simt strĕin, strĕin de tóte de prin prejur şi numai chipul ei îmĭ rĕsare limpede în singurătatea camerei, ca chipul unei sfinte. O véd şĭ-o simt aprópe de sufletul meu. Pĕrul, rade de sóre, mĭ-amintesce întinsele lanurĭ de grâu în toiul verii, fruntea ei luminată, lumina dulce a şesurilor ţĕrii nóstre, în ochĭ pórtă tótă poesia văilor şi rĕcórea dumbrăvilor scăldate de rouă, ér pe buze cu tótă furtuna din suflet, i-se jócă un surîs liniştit ca o rază de credinţă pentru vremurile viitóre.

S'o uit pe ea ar în însemna sĕ-mĭ uit ţéra.

Z. Bârsan.

Krofta și Iöhl), *Millöcker*, *Mascagni*, *Strauss*, *Leoncavallo*, *Komzak* și *I. F. Wagner*. — Inceputul la 8 óre séra. Intrarea 60 banĭ.

Restauratorul de la casa de tir. învită on. public la săniet (a se da cu ciócle) pe livada tirului, care se va începe mâne, Dumineca, precum și la visitarea restaurantului de la „Casa de tir“.

In restaurantul Redutei se vor da astădĭ, Sâmbătă și mâne, Dumineca séra representațiĭ de varietățĭ. O trupă escelentă va delecta publicul cu un program variat. Debut cu patru urșĭ dresațĭ. — Bere de Pilsen.

Avis. Deóre-ce **Calendarul Lumea Ilustrată** împlinesce 10 anĭ de esistență, va apare la 30 Noemvrie, ca ediție festivă. El va conține peste 300 de ilustrațiunĭ splendide și un text fórte interesant.

In magazinul de încălțăminte I. Sabadeanu *Brașov, Strada Porții* **Nr. 10** care de 34 anĭ se bucură de un *renume bun* și care posede un mare sortiment (alegere) de încălțăminte solidă și modernă, de tóte soiurile pentru domnĭ, dame și copii, de iérnă și de vara, se póte procura încălțămintea cu *prețurĭ reduse, fórte ieftin*, gata precum și după mĕsură. Pentru soliditate garanteză firma.

---

†

Emilia Rațiu, ca soție, și *Emilia*, *Dorina*, *Felicia*, ca fiice, anunță cu cea mai adâncă durere tuturor consângenilor, amicilor și cunoscuților, că neuitatul soț, resp. tată

Dr. Ioan Rațiu,

fost advocat, vicecomite, deputat dietal, presidentul partidului național etc.

adormind lin șĭ-a terminat viéța dedicată binelui națiunii, în 4 Decemvrie a. c. la órele 5 și jum. p. m. în etate de 74 anĭ.

Rĕmășițele pământescĭ ale scumpului defunct vor fi aședate Dumineca, 7 Decemvrie, la 3 óre p. m. spre repaus etern în gradina bisericei gr. cat. din loc (Brückengasse 7.)

Sibiiu, 5 Decemvrie 1902.

Fie-i amintirea eternă!

*

„*Tipografia*“ societate pe acțiunĭ în Sibiiu, cum și diarele naționale „*Tribuna*“ și „*Foia Poporului*“ au durere a anunța că presidentul

Dr. Ioan Rațiu,

advocat, fost vicecomite, deputat dietal etc. etc.

după o viéță laboriósă și cu merite neperitóre pe terenul național, a adormit în Domnul Joi în 4 Decemvrie c. la órele $5^1/_2$ d. a. în etate de 74 de anĭ.

Rĕmășițele pământescĭ ale rĕposatului vor fi depuse spre odihna vecĭnică Dumineca în 7 Decemvrie c. la 3 óre d. a. în cimiterul gr. cat. din loc.

Fie-i odihna lină și memoria binecuvêntată!

Sibiiu, 5 Decemvrie c.

George Pop de Băsesci, vice-president.

Silvestru Moldovan. director.

Convocare.

Reuniunea femeilor române pentru ajutorarea vĕduvelor sĕrace din Brașov și Săcele îșĭ ține adunarea sa generală ordinară, conform cu prescrierea statutelor, Sâmbătă în 30 Noemvrie st. v. (13 Dec. st. n.) — *Diua de sf. Andreiu*, — după prând la 3 óre, în sala festivă a gimnasiului român din loc.

Obiectele: 1) Raportul comitetului despre activitatea sa în decursul anului și propunerile lui. 2) Raportul cassarului. 3) Alegerea a 2 membre pentru întregirea comitetului. 4) Eventuale propunerĭ din partea membrelor.

La acéstă adunare generală invităm pe tóte membrele fundatóre și ordinare ale Reuniunei.

Brașov, 22 Noemvrie st. v. 1902.

Balașa Blebea, presidentă. **Dr. I. Blaga**, secretar.

„Cum facem noi critică“?

„Revista Ilustrată“ din Bistriță a publicat de curênd, în nr. 21, un articol sub acest titlu, scris de un domn V. E. Moldovan. Suntem gata a da un premiu frumos aceluia, care va fi în stare sĕ ne spună ce anume vré sĕ dică séu sĕ constate acel domn V. E. M. în articolul sĕu.

Décă cine-va ar avé interes de a cunósce mai de aprópe ingeniul d-lui V. E. M., n'are decât sĕ cetéscă prosa lui confusă din „Rev. Ilustrată“.

V. E. M. scrie: „Când se pune vre-unul la criticat (!), o face pentru-că *n'are alta de lucru*. Atuncĭ înșiră la vorbe gratuite, ieftine — *nebasate*. Așa, că la noi critica a devenit sinonim (?) cu „*vorbe góle*“.

Nicĭ cel mai renumit pictor sĕ fi fost V. E. M. nu putea sĕ-șĭ zugrăvéscă mai bine propriul sĕu portret. Spre a încununa autoportretarea sa, V. E. M. întroduce cuvintele de mai sus, așa.... „Va părea *naiv și superfluu* dar tot, că mĕ și ocup (!) cu un cas așa de neînsemnat, dér eu cred, că *mai bine nu pot ilustra superficialitatea nóstră*“...

Vrea sĕ fie și glumeț, ba chiar satiric d-l V. E. M., dér se muncesce în zadar. De pildă el scrie: „Adecă noi, — Românii, — di d-le, — *noi Românii* (parcă ar scrie o chitanță după obiceiul vechiŭ, adăugênd la suma în cifre cuvêntul: di atâțĭ și atâțĭ zloțĭ de argint) — popor atât de „învĕțat“, descendențĭ ai divului Traian“... Acesta e spiritul ce-l desvoltă V. E. M. „când se pune la criticat“.

După-ce, vrênd sĕ arate, ce-i critica, aduce ca esemplu „Gura Satului“, „Controla“, „Vulturul, „Trib. Pop.“ etc. V. E. Moldovan se oprește la „blânda nóstră: „Gazetă a Transilvaniei“, și „se pune la criticatul“ unei scirĭ a dilei, apărută în diarul nostru de Dumineca 22 Sept. (5 Oct.) a. c. unde se vorbesce de mórtea romancierului Zola.

„*Icecă*“ (vorba d-lui V. E. M.) ține-te cetitorule „Ilustratei“ părintelui Baciu! V. E. M. citéză cu semnele citațiunei vre-o 10 rêndurĭ, ce s'ar fi scris în amintita scire, carĭ însĕ în adevĕr sunt schimosite și falsificate de dênsul, și tóte aceste pentru a dovedi, că „Gazeta“, „fóie seriósă“, care „are pretenția de a da cetitorilor sĕi lumina culturii europene“.... li-a da numai „naivitățĭ“, fiind-că în acea scire a dilei s'a afirmat, că romanele talentatului scriitor Zola, cu „îmbălăciunile“ lor, „au făcut mare stricăciune bunelor moravurĭ ale tinerimei“.

Ei bine, acésta este o părere. Pot fi și de aceia, carĭ n'o împărtășesc, cum V. E. M. însu-șĭ dice, că în diaristica Europei s'au pronunțat părerĭ *pro* și *contra* modului de scriere al lui Zola. Ce are însĕ acéstă părere esprimată într'o Scire a dilei din numĕrul poporal al „Gazetei“ cu întrebarea: Cum facem noi (Românii) critică?

Nu i-se pare lui V. E. M. destul de „seriósă“ și „démnă“ acea scire din „Gazetă“. De ce? Nu cumva îi displace, ce se dice acolo, „că talentul cel mare i l'a dăruit lui Zola *Dumnedeu*, ca sĕ fie de folos de-aprópelui sĕu?“

Se vede că lui V. E. M. nu i-se pare serios, nicĭ demn de a aminti de Dumnedeu, când e vorba de „geniul“ unui ateu*) ca Zola. Trebue sĕ bănuim acésta și de acolo, că dênsul, ca sĕ apară, ceea-ce am dis noi, și mai „naiv“ și mai „neserios și nedemn“, mai adaugă, ca în ironie la cuvêntul „Dumnedeu“ și atributele „*bunul și prea milosul*“,—cuvinte născocite de el, carĭ *nicĭ nu se cuprind* în scirea nóstră.

Mai dice V. E. M., că în scirea foiei nóstre de la 5 Octomvrie s'ar cuprinde următorul pasagiu:

„*Dér drépta pedépsă l'a ajuns* (pe Zola), *bunul Dumnedeu l'a pedepsit cu o mórte năprasnică, ér acum va avé sĕ dea sémă* înaintea celui de sus despre talentul încredințat lui.“

In scirea „Gazetei“ se dice însĕ din cuvênt în cuvênt:

„In diua de 29 Septemvrie acel romancier a fost chemat dintre cei vii sĕ dea sémă înaintea Creatorului despre talentul, ce i-a fost încredințat. Mórtea lui a fost fórte tristă. Zola a murit de mórte năprasnică în etate de 60 anĭ. Făcuse foc în sobă etc.“

Și pe când V. E. M. se îndeletnicesce a falsifica astfel scirile nóstre dicênd: „Étă cum scrie în rubrica scirilor Gazeta din Brașov“, mai are obrazul a susține, fără a face nicĭ o escepțiune, că gazetăria (sic!) nóstră e *naivă*, fiind făcută de *nechemați*, că la noi gazetăria este refugiul tuturor *necăpătuiților*, cărora nu le pasă, că gazetăria e o artă, la care îțĭ trebue „chemare“...

Așa dicem și noi, că cei ce umblă sĕ ne învețe pe noi gazetarii sĕ criticăm, trebue sĕ aibă cel puțin o ideiă despre ceea ce însemnéză a critica și „a se pune cineva la criticat“.

Lui V. E. Moldovan îi lipsesce însĕ chiar și conceptul despre ceea-ce va sĕ dică a critica.

Dovadă.

V. E. M. încheie articolul sĕu, despre care vorbim, în modul următor:

„...Notez apoi părerea d-lui prof. universitar din Bucurescĭ, a d-lui Iorga, care ne-a îndrumat sĕ nu dăm *nimic* alta în „Luceaferul“, decât esclusiv „cântece și descântece poporale“ — adunate prin tinerime din tóte părțile locuite de Românĭ“.

„Cred, că în privința acésta ar fi comic sĕ mai și obiecționez ceva (!) Repetez numai ce am dis, că *critica nóstră* constă adĭ în mare parte din: vorbe góle. Asa o sĕ vină un profesor de aritmetică, sfătuindu-ne sĕ publicăm esclusiv: equațiunĭ matematice și geometrice și formule.

Un medic, un preot, un advocat și mai scii ce.

Mai las'o la naiba!“

Ar fi *comic*, în adevĕr, ca V. E. Moldovan sĕ mai obiecționeze la ceea-ce *nu-i intră de loc în cap*. El însușĭ dice, că d. Iorga lĭ-a dat un *sfat*, adecă șĭ-a dat *părerea*, care ar fi cel mai bun program al „Luceafărului“, și acésta V. E. M. o declară fără de nicĭ o sfială de „*critica nóstră*“.

Cum-că acela, care „s'a pus aicĭ la criticat“ vede într'o părere, într'un sfat amicabil o critică, acésta nu se póte atribui decât numai „equațiunei *geometrice*“, ce-i umblă prin cap.

Și de ar fi încai V. E. M. leal și cinstit în „criticatul“ sĕu! Dér diforméză cu totul și sfatul d-lui Iorga, care pe cât ne aducem aminte, a avut numai înțelesul, ca „Lucéfĕrul“ sĕ se nisuéscă a publica tot numai lucrărĭ originale, al căror obiect sĕ fie luat din viéța națională și din poesia poporală.

Décă n'ar fi cu supĕrare, am da și noi d-lui V. E. Moldovan un sfat prietenesc, și în ce privesce „critica“ d-sale, care-i amețesce capul așa de mult, i-am dice cu propriele sale cuvinte:

„*Mai las'o la naiba!*“

*) Om care nu crede în Dumnedeu.

ULTIME SCIRI.

Têrgu Mureșului, 6 Decemvrie. Dr. Eugen *Lassel* a fost condamnat la curtea cu jurațĭ de aicĭ la *doue lunĭ închisóre și 300 coróne amendă*. (D-l profesor Dr. Lassel de la gimnasiul săsesc din Brașov a fost dat în judecată pentru un articol publicat în „Kronstädter Ztg.“, în care a afirmat, că datele statistice ale recensĕmêntului din 1900 nu sunt icóna fidelă a realității)

Literatură.

A apărut „*Almanachul*“ societății „*Petru Maior*“ Budapesta 1901 cu un conținut bogat și ilustrat. Format 8⁰ cu 144 paginĭ. *Prețul 4 coróne*. Se află de vêndare la Tipografia *A. Mureșianu* cu prețul indicat, plus 35 banĭ porto.

O declarație.

In prețuita-vĕ „Gazeta Transilvaniei“ dto 10 (23) Noemvrie a. c. Nr. de Dumineca 247, a apărut o declarație subscrisă de Emil Oltean, măestru zidar și întreprindĕtorul clădirei bisericei gr. cat. române din Telciu, — în care întreprindĕtorul se pare a juca rolul unei sócre nemulțămite. Nora-i și ginerii toțĭ, toțĭ sunt slabĭ, numai ea singură e buna lumei, numai ea e harnica satului și nu încape nici o critică la persóna ei. Astfel și întreprindĕtorul nostru. E de vină senatul bisericesc, e de vină conducĕtorul de clădire, e de vină primăria comunală, e de vină pretura din Năsĕud, primarul, notarul (acest din urmă și din motivul, că a cutezat a se face și el ginere), toțĭ și tóte sunt de vină, numai el singur se cugetă a fi alb ca zăpada și nevinovat ca o vergură. Nu el, care a edificat clădirea din „aproșagurĭ“, ci autoritațile bisericescĭ și politice sunt causa desastrului surpărei bisericei, décă din alt motiv nu, apoi cel puțin din acela, că și acelea esistă în lume.

Dér mai încet nițel, d-le intreprindĕtor! Nu tóte sunt chiar așa, cum le dicĭ dta. — D-ta póte că ai mai ciocănit și la alte biserici, dér nu la clădirĭ de natura acesteia, și nu la biserici cu cupolă. La o așa clădire se cere cunoscință ceva mai multă, decât la edificarea unui grânariu și cine a percurs cu atențiune ținuta d-tale în decursul întregei clădirĭ, a putut constata cât de „*necondiționat ațĭ fost supușĭ ordinelor conducĕtorului de clădire*“.... Da, Stim. d-le! Intru atâta ațĭ fost supușĭ conducĕtorului de clădire și întru atâta ațĭ respectat ordinațiunile lui, încât când a mers sĕ-țĭ controleze lucrările, l'ațĭ dat de mână în jos de pe schele (alașurĭ), ceea-ce ațĭ făcut și cu unii membrii ai senatului bisericesc, și apoi că d-ta întru cât ai respectat contractul și condițiunile de licitare, se póte vedea destul de eclatant și din acea împrejurare, că pentru irregularitățile arătate din parte-țĭ și ale părintelui d-tale față cu legea și ordinațiunile de clădire, însĕși organele politice au fost silite a vĕ constrînge la respectarea acelora și pentru *îndĕrĕtnicirea* d-vostrĕ, pe care d-ta o numescĭ *bunăvoință*, ațĭ fost judecațĭ și în anul trecut la amende de aprópe 1500 coróne.

Au dóră și autoritățile politice încă au fost dușmane față de d-vóstrĕ? Mare lucru, că domniei vóstre tótă lumea vĕ e dușmană!....

Nu d-le, nu autoritățile, nu senatul și nu primăria comunală, — ci purtarea d-tale provocătóre a fost aceea, ce chiar și pe valorosul nostru advocat din Bistrița d-l Dr. Demetriu Ciuta l'a surprins și a fost silit ațĭ spune chiar în față, că maniera d-tale te arată a fi un om fără..., Spune d-le, nu în fața d-tale țĭ-a dis d-l advocat Ciuta acestea?.... Séu dóră și d-l advocat îțĭ este dușman?

Că planul bisericei esecutat de d-l inginer M. e greșit séu nu, — în privința acésta nu eștĭ competent a te pronunța nicĭ d-ta, nicĭ noi. Acésta va avé de a o face comisiunea judecătoréscă și de pricepĕtorĭ de lucru esmișĭ și jurațĭ din partea tribunalului, carĭ în scurtă vreme îșĭ vor termina lucrările, — când apoi și noi ne vom puté pronunța nu cu nisce poveștĭ, și afirmărĭ neadevĕrate, — ci cu date judecătorescĭ. Atuncĭ vom fi și noi în posiția de a arăta, că pe a cui parte este advĕrul și cine e causa desastrului acestuia trist?

Nu voim decĭ a premerge verdictului de la tribunal în acésta causă și ne susținem dreptul, de a reveni asupra acestei întrebărĭ, publicând la timpul sĕu în tóte foile românescĭ verdictul tribunalului — după putință — în întreg conținutul lui. Până atuncĭ rugăm onoratul public a-șĭ ține opiniunea în suspens.

„Noi am făcut de nenumĕrate orĭ atent senatul bisericesc, că lucrarea nu merge în ordine“ — dicĭ d-ta. Aicĭ póte că d-ta reflectezĭ la banii ce i-ai ridicat în multe rêndurĭ anticipando, căcĭ după cum scim noi, carĭ ocupăm loc în senatul bisericesc, d-ta despre mersul lucrărilor nicĭ odată nu ai referat senatului. Nu a fost însĕ nicĭ o ședință, în care se nu sĕ fi pertractat câte o „*rugare a d-lui Oltean cu privire la o anticipațiune de x coróne*“ séu „*cu privire la un împrumut de y coróne*“ etc.

Dér sĕ nu 'mbătăm lumea cu apă rece! Chiar pe d-ta a fost silit senatul și conducĕtorul de clădire a te provoca în nenumĕrate rêndurĭ la respectarea contractului și condițiunilor de licitare, la folosirea de material bun, și nu odată țĭ-a dificultat materialul slab,... fără nicĭ un resultat însĕ, căcĭ d-ta materialul dificultat tot l'ai întrebuințat.

Și în urmă nu ne privi d-ta pe noi așa de naivĭ, încât sĕ ne facĭ a crede, că pietrile adunate de pe tóte păraele și ocólele ómenilor sunt de a se privi de material corĕspundĕtor la o clădire așa monu-

mentală? Te înşelĭ fórte. Aşa de naivĭ nu suntem.

Am atras noi atenţiunea poporaţiunei şi înaintea nenorocirei asupra acestei împrejurărĭ, dér fără de nicĭ un folos, căcĭ d-ta cu interesaţii d-tale nu aţĭ dat ascultare la nime, — ér acum, chiar acei sprijinitorĭ sunt siliţĭ a recunósce, că neascultarea d-vóstrĕ este ruina nóstră materială: 80.000 coróne zac — sĕ mĕ folosesc de un termin technic de al d-tale — în „aproşagurĭ“.

Apoi chiar protocólele de clădire, la carĭ te provocĭ d-ta, documenteză dificultarea materialului întrebuinţat de d-ta în mai multe rêndurĭ.

Ceea-ce se ţine de afirmarea, că primăria camunală a anunţat lucrurĭ neadevĕrate preturei din Năsĕud, numai ca sĕ vĕ pótă face neplăcerĭ, căcĭ d-ta ai destulă cualificaţiune a esecuta acésta lucrare,.... este un neadevĕr, ce se constată de sine, fără de multă batere de cap. Óre cetit'ai d-ta ordinaţiunea înaltului minister de comerciŭ Nr. 42.493/891.—, décă da, atuncĭ d-ta ar trebui sĕ scii cumcă un măestru zidar cu cualificaţiunea d-tale nu are drept de a esecuta *singur*, decât edificii partere, la a căror clădire nu se recer schele mai înalte. Acésta de alt-cum ţĭ-a spus'o în faţa d-tale şi a senatului întreg chiar architectul Vaghy József din Peşta, despre care dicĭ că v'a dat sfaturĭ bune, — prin urmare pe el nu-l privescĭ, — după cum se vede — de duşman al d-vóstrĕ. (Ce minune, că tot se află un om, pe care nu-l ţii de duşman!) — dic chiar el ţĭ-a spus'o, că cu cualificaţiunea d-tale nu ţĭ-a fost ertat *singur* a esecuta acésta clădire. — Dér că şi d-ta o sci acésta şi prin urmare afirmaţiunea-ţĭ de mai sus, faţă cu cualificaţiunea d-tale, conţine un neadevĕr sciut prea bine şi de d-ta, se vede şi de acolo, că clădirea acésta se edifică sub numele architectului din Cluşiu: *Kápolnay Lajos.* — Ce lipsă ai avut d-ta de Kapolnay, décă d-ta ai cualificaţiunea cerută?....

Vedĭ, vedĭ d-le, cum vine omul în contradicere cu sine, décă umblă pe căi rĕtăcite!

Atâta de ocamdată în interesul adevĕrului. După enunţarea sentinţei de la tribunal în causa acésta însĕ vom reveni încă asupra lucrului. Până atuncĭ îi recomandăm şi d-lui întreprindĕtor sĕ fie numai cu răbdare.

Telciu, la 15 (28) Noemvrie 1902.

Iuliu Valea,
membru în sen. bisericesc, şi notar cerc.

Serate de-ale meseriaşilor românĭ.

Sibiiu, 28 Noemvrie c.

Şedinţa literară a 11 ţinută aserĕ Joi la 27 Noemvrie a. c. în localităţile „Reuniunii sodalilor românĭ din Sibiiu“, ne-a întrunit érăşĭ pe mulţĭ pe fórte mulţĭ, încât abia ni-a încăput cele 8 sale ale Reuniunei la o distracţie sufletéscă de peste două óre.

Notarul reuniunei d-l Ioan *Apolzanu* în lată la deschiderea şedinţei rostesce următórele:

Pre stimate domnule president! Inainte de a purcede la cetirea protocólelor şedinţelor administrative plăcut îndatorat mĕ simt a vĕ aduce în numele membrilor Reuniunii nóstre ale cărei destine sunt în mânile d-vóstre, felicitărĭ de diua onomastică. Cu neputinţă mi-a fost sĕ fac acésta Lunĭ când aţĭ sĕrbat-o. Pentru aceea vĕ rog sĕ primiţĭ ale nóstre felicitărĭ astădĭ, câte-va dile mai târdiu, permiţĕndu-mĭ tot-odată a adauge şi o a doua rugare, anume: de a nu privi în ele îndeplinirea unei simple formalităţĭ, ci efluxul sentimentului de recunoscinţă, stimă şi dragoste, ce în adêncul inimilor nóstre îl nutrim pentru d-vóstrĕ, pentru bărbatul care cu zel neobosit lucreză pentru ridicarea reuniunii nóstre — şi prin acésta la promovarea stării intelectuale, morale şi materiale a nóstră, a meseriaşilor înşişĭ. Bunul Dumnedeu se vĕ ocrotéscă, dându-vĕ vieţă lungă şi fericită, ca sĕ puteţĭ conduce reuniunea nóstră — la nouĕ isbânde.... sĕ-i puteţĭ duce destinele la limanul dorit. Sĕ traiţĭ la mulţĭ fericiţĭ anĭ!“

Presidentul nostru, adênc mişcat de acéstă nouă dovadă a alipirei şi dragostei, ce i-se păstréză din partea acelora, cu carĭ împreună muncesce de anĭ de-a rêndul, declară, că privesce în acéstă manifestaţie cea mai înaltă recompensă a ostenelelor sale, de încheiere ne rógă, sĕ fim şi dame şi domnĭ, în definitiv toţĭ aceia, carĭ ne-am grupat în jurul stindardului nostru, de-apururea cu dragoste către afacerile încredinţate nouĕ şi victoria va fi pe partea nóstră. Aplause prelungite au însoţit atât vorbirea notarului cât şi a presidentului nostru.

Nimbul sĕrbătoresc de la începutul şedinţei s'a menţinut în tot decursul ei. Protocólele şedinţelor administrative, cetite de d-l Apolzanu, ne-au relevat acte de serbărĭ. Chiar şi afacerea, de altfel înduioşĕtóre, a morţii şi a îngropării mult regretatului controlor al reuniunei Ioan Roşca, în felul cum ea a fost tractată de membrii, ne-a procurat o mulţămire sufletéscă sĕrbătorescă pentru împlinirea unei datorinţe faţă de omul, care santinelă a fost pe lângă reuniune până în ultimele sale clipite. Din protocóle am mai aflat cum comitetul atrage atenţiunea membrilor asupra concursului pentru stipendii din fundaţiunea fericitului „Andronic“, cum se insistă pentru sporirea fondurilor reuniunii, dér cu deosebire ne-a satisfăcut sporul „Cassei de cruţare“, unde ne elocăm spre fructificare prisósele nóstre de banĭ. Ca un lucru de mai mare actualitate s'a remarcat apelul în causa „Darurilor de Crăciun pentru sĕracii noştri“.

Urmă esecutarea programului bogat al seratei.

Erau órele 10 şi jum. când d-l president mulţumesce pentru tóte prestaţiunile şi invitând la şedinţa a 12-a din Decemvrie declară şedinţa încheiată.

Din parte-mĭ adaug, că mult îmĭ convine modul cum meriaşii noştri îşĭ petrec timpul liber şi cum afacerile lor atrag tot mai multă lume în jurul reuniunii! Bine ar fi sĕ aibă cât mai mulţi imitatorĭ.

„Rĕsboiu“.

Staţiunĭ chemice în Ungaria.

In economia câmpului ne vin adese-orĭ spre întrebuinţare o mulţime de astfel de materii, a căror calitate (bunătate) şi cantitate (greutate) economul trebue neapĕrat sĕ o cunóscă. Este decĭ în interesul lui, ca sĕ scie, că óre sĕmênţa, nutreţul, gunoiul măestrit şi alte lucrurĭ de cumpĕrat, conţin însuşirile acelea, cu carĭ le vinde vêndătorul? Pentru esaminarea acestor lucrurĭ de vêndare se cer cunoscinţele unor ómenĭ esperţĭ (încercaţĭ), carĭ au şi mijlócele de lipsă pentru asemenea încercărĭ.

Sunt decĭ de neapĕrată trebuinţă astfel de institute, carĭ sĕ controleze şi esamineze astfel de lucrurĭ puse în vêndare Afară de acésta sunt mulţime de articulĭ (mărfurĭ), carĭ se falsifică şi falsificaţĭ se pun în vêndare. Analisarea acestora tot numai cu ajutorul chemiei se póte sĕvêrşi Analisele acestea chemice pentru producţiunea economiei de câmp sunt de mare însemnĕtate şi din acel punct de vedere, că promovéză óre-cum desvoltarea aceleia pe base mai solide. De aceea în timpul din urmă nu numai la noi, ci şi în străinĕtate s'au instituit aşa numitele staţiunĭ chemice.

Incercările chemice le sĕvêrşesc la noi în Ungaria 8 institute de ale statului, carĭ în ce privesce lucrările lor se împart în trei grupurĭ. 1) Institutul de chemie al statului şi staţiunea centrală pentru încercările chemice din Budapesta. 2) Staţiunĭ economice pentru încercările chemice în Fiume, Debreţin, Caşovia, Keszthely şi Magy. Ovár şi 3) Staţiunĭ de controlă pentru încercările chemice în Cluşiŭ şi Pojon.

Cea dintâiŭ staţiune pentru încercările chemice s'a înfiinţat de către ministrul de agricultură şi comerciŭ în Magyar Ovár la anul 1872. După acésta a urmat la anul 1881 cea din Budapesta, care până la anul 1887 a stat în legătură cu academia veteranilor (doctorilor de vite). La anul 1883 s'a înfiinţat de către ministrul de comerciŭ staţiunea de la Pojun; la anul 1884 a urmat înfiinţarea staţiunei din Caşovia; la anul 1885 cea din Keszthely; la anul 1887 cea din Cluşiŭ; la anul 1894 cea din Debreţin, ér la anul 1900 cea din Fiume.

Scopul acestor staţiunĭ este, ca sĕ esamineze materiile acelea, carĭ se trimit acolo din partea autorităţilor (diregătoriilor), reuniunilor şi a privaţilor. Astfel de materii sunt: pământul, plantele economice, plantele de nutreţ, gunóiele, gunóiele măestrite, mijlócele de nutrire, beuturile şi mijlócele de igienă (sănĕtate). In înţelesul art. de lege XLVI din 1895 pentru oprirea productelor falsificate puse în circulaţiune, autoritatea aceea trebue sĕ se adreseze la staţiunea de esaminare, pe teritorul căreia s'a confiscat lucrul oprit, ér' pentru oprirea vinurilor falsificate, în înţelesul art. de lege XXIII din 1894, se esmite o comisiune la faţa locului pentru confiscarea şi esaminarea beuturei falsificate.

Dintre staţiunile pentru încercările chemice, de sine stătătóre, sunt cea centrală din Budapesta şi cea din Fiume, celelalte stau în legătură, parte cu academia ecenomică, parte cu un alt institut de specialitate Cu institutele de sine stătătóre comunică ministrul de agricultură direct, ér cu celelalte numai prin direcţiunea şcólei respective.

Taxele pentru esaminarea lucrurilor ce se trimit acolo, sunt stabilite în următórele: I Pentru esaminarea lucrurilor din economia de câmp, precum sunt: pămêntul, gunoiul şi nutreţul pentru esaminarea calităţii 2 coróne, pentru a cantităţii 4 c. Pentru constatarea gunóelor din fabricĭ (Thomaşale) câte 2 c. pentru calitate, şi 6 c. pentru cantitate. II. Pentru esaminarea nutremintelor, a beuturilor, apelor ş. a. pentru arătarea părţilor calitative 2 c., ér pentru cele cantitative câte 4 c.; pentru esaminarea acelora din punctul de vedere sanitar la vin 6 cor., ér la apă 12 c. Pentru esaminarea laptelui 4 c. Pentru esaminarea beuturilor spirtóse, bere, alcool ş. a. 6 c. Pentru esaminarea cu microscopul a făinei 20 c. Pentru pâne şi alte aluaturĭ câte 2 cr. pentru calitate şi 6 pentru cantitate. Pentru unsorĭ şi oleurĭ câte 6 c. Pentru cafea, tea şi cacao câte 10 c. Pentru mărfurile de băcănie 6 c. Pentru conserve şi adausurĭ de mâncărĭ câte 2 c. pentru calitate şi 4 c. pentru cantitate. III Pentru esaminările technice şi comerciale. Pentru esaminarea calităţii petroleului 4 c., pentru proba de ars 2 c., pentru proba de luminat 4 c., pentru puterea de luminat 6 c., ér pentru esaminarea chemică a unsorilor de la 2—20 c. Pentru esaminarea apei de a se pute folosi spre scopurĭ comerciale câte 10 c. Pentru o îndrumare cu privire la folosirea apei de beut câte 20 c. Pentru esaminarea cărbunilor de pétră 40 c. Pentru esaminarea napilor de zăhar 4 c. IV. Pentru esaminarea metalelor din băi de la 5—10 c. V. Pentru esaminarea apelor minerale câte 20. Pentru alte esaminărĭ nespecificate aci de la 2—6 c.

Pentru sĕvêrşirea acestor esaminărĭ, institutele mai sus pomenite sunt provĕdute cu tot felul de instrumente chemice pentru descompunerea lucrurilor ce se trimit acolo. Instrumentele acestea ajung numai la institutul central suma de 89.307 c.

Personalul la staţiunea centrală constă din 16 oficialĭ (diregătorĭ), 1 portar, 1 maşinist şi câte 3 lucrătorĭ, ér la cele din provincie numĕrul diregătorilor e numai câte 6

Spesele împreunate cu susţinerea acestor institute sunt: la staţiunea centrală salare 57,620 c., spese de afacerĭ 18.000 c., spese de procurare 14.000 c., ér la cele din provincie sunt provĕdute 23.710 c.

Am credut de un interes obştesc, ca sĕ arătăm şi economilor noştri esistenţa acestor staţiunĭ pentru încercările chemice, ca aceia dintre ei, carĭ ar avé lipsă, sĕ se scie şi folosi de ele în viéţa de tóte dilele.

Ioan Georgescu.

Sfêrşitul împĕratului Alexandru II.

Contele Richard von Pfeil und Klein-Ellguth, care a servit mai mulţĭ anĭ în garda imperială ruséscă, de unde a trecut apoi în armata prusiană, a scos o carte în care îşĭ publică amintirile din Rusia sub titlul: „Das Ende Kaiser Alexanders II.“ (Sfêrşitul împĕratului Alexandru II.) Etă un mic estras din aceste amintirĭ:

Împĕratul dĕduse poruncă în timpul din urmă, ca parada militară de Dumineca sĕ nu se mai ţină. Pentru diua de 13 Martie 1881 totuşĭ a dat o altă poruncă, în care dice, că în acea di sĕ se ţină érăşĭ parada militară. În diminéţa acelei dile contele Loris Melikoff, i-a împărtăşit, că s'a descoperit, că nihiliştii ar vré sĕ facă atentat. Împĕratul stătea acum la îndoiélă, ce sĕ facă, când étă că vine marea ducesă *Alexandra Iosefowna* şi dise: „Ce pĕcat, că nu se ţine astădĭ parada militară, Dimitrie (fiul ei cel mai tinĕr) era sĕ vie astădĭ sĕ ţi-se presente ca ofiţer de ordonanţă şi se bucura aşa de mult de onórea acésta“.

Cuvintele acestea l'au întors érăşĭ pe împĕratul şi acum luà din nou hotărîrea, sĕ se ducă totuşĭ la paradă.

Era óra dóuĕ şi jumĕtate, când trăsura imperială ajunse la canalul Caterinei, unde, după cum s'a constat din mărturiile ascultate după aceea, diferite persóne vĕdură pe un tinĕr, care avea în mână un pacheţel alb, pe care l'a aruncat după trăsura împĕrătéscă. În acel moment s'a audit un sunet ca cel produs de un tun. În aer se vedea un nor gros de fum, zăpadă şi sfărimăturĭ aruncate în sus prin esplosie. Tóte ferestrile dela casele din faţa canalului s'au spart. Împĕratul poruncì vizitiului sĕ oprécă şi se dădù jos din trăsură. Era rănit.

Criminalul cercà sĕ fugă, fù reţinut însĕ de doi grenadirĭ, carĭ se aflau din întêmplare acolo. Aceştia numai cu greutate îl putură apăra de furia poporului, care voia sĕ-l sfăşie. El striga: Nu mĕ bateţĭ! Nu mĕ bateţĭ! Voi sunteţĭ nisce bieţĭ ómenĭ nesciutorĭ! Atentatorul a fost, după cum s'a aflat mai târdiu, *Ryszakow*, fiul unui mic industriaş, în etate de 19 anĭ. In acel moment se despărţì mulţimea în două şi împĕratul învĕlit în mantaua lui lungă şi sură, cu faţa galbenă, ca céra, se apropia cu paşĭ siguri de atentator.

— Ce vrei dela mine afurisitule? întrebà împĕratul pe atentator. La întrebarea unuia, décă e rănit, împĕratul rĕspunse: „Slavă Domnului, nu“. Atuncĭ zimbì atentatorul în mod obraznic şi batjocoritor şi dise: „Ce? Slavă Domnului? Încă nu e timpul sĕ dicĭ Slavă Domnului!“

Împĕratul înaintà apoi pe lângă grilajul canalului, cu gândul de a se duce la trăsura sa. D'abia făcù însĕ câţĭ-va paşĭ, când un om de vr'o 30 anĭ, care până atuncĭ stătea răzimat de grilaj, scóse un obiect alb şi îl aruncà imediat înaintea piciórelor împĕratului. Din nou se audì o detunătură grozavă şi în urma lui se făcù o privelisce mai grozavă, decât cea de mai nainte.

Pe pavagiu zăceau mai mulţĭ morţĭ şi vr'o douĕ-decĭ de răniţĭ. Pe zăpada murdară se vedeau în mijlocul unor băltóce de sânge membre de corpurĭ omenescĭ, haine, epolete de ofiţerĭ şi sdrenţe de carne sângerósă.

Lângă canal era şedênd jos şi răzimat de grilaj împĕratul Alexandru II. cu capul gol, faţa sângerósă, mantaua sdrenţuită. Piciórele îĭ erau rupte aprópe până la genunchĭ şi sângele se vĕrsa din ele vale, amestecându-se cu zăpada.

Ér faţă în faţă cu ţarul era culcat la pămênt şi mort — ucigaşul.

Când l'au ridicat de jos, marele duce Mihail, fratele favorit, se apropià de ţar şi îl întrebà: *„Me audĭ Saşa?*, ér împĕratul rĕspunse: *„Te aud"*. Întrebându-l mai departe: Cum se află? împĕratul rĕspunse gângăvind: „Repede, acasă.... repede acasă, duceţi-mĕ la palat, sĕ mor acasă!"

Împĕratul fù dus în biuroul sĕu. Nu mai cunoscea pe nimenĭ.

D'asupra genunchiului drept 'i s'a aplicat un bandaj de cauciuc, mediciĭ îşĭ dădeau silinţa a mâna circulaţia sângelui spre inimă. Înlăturând mănuşele, mânile s'au găsit arse în câte-va locurĭ. Împĕratul deschise de câte-va orĭ ochiĭ. Respiraţia devenì mai regulată, după-ce 'i s'a aplicat eter şi apă cu ghiaţă. Însĕ tóte silinţele doctorilor fură zadarnice.

Era óra 3 şi 35 minute când medicul curţiĭ, profesorul Dr. Botkin închinându-se în faţa moştenitorului de tron, anunţă că ţarul şi-a dat sufletul.

Călindarul Plugariului.

A apărut şi se póte procura de la tipografia *A. Mureşianu* — Braşov, „**Călindarul Plugariului**". Preţul, cu porto, **25 cr.** (50 banĭ).

Acest călindar, care apare acum în anul XI, cuprinde în afară de datele obicĭnuite calendaristice, geneologia domnitorilor din Europa, taxele telegramelor şi cele poştale, scala timbrelor, Mĕsurile, tîrgurile din Ardeal şi Ungaria şi lista advocaţilor românĭ.

In *partea literară* vedem portretul bine reuşit al repausatului episcop *Mihail Pavel* cu o biografie, de Augustin Paul, Rugăciune (poesie) de M. Eminescu, Restignirea lui Isus, de Sinkiewitz (un admirabil fragment din romanul „Sĕ-l urmăm"). Călugărenii (poesie) de C. Sandu, Cincĭ într'o păstaie (poveste de Andersen), Luléua lui moş Radu, Legenda pământului şi a muncii, de Dim. Dan, „Ăl mai tare om din lume" (poesie în dialect bănăţenesc) de regretatul tînĕr poet Victor Vlad Delamarina.

Partea economică este şi în acest an bine representată prin următórele articole: „Duşmanii economiei" de Ioan Georgescu; „Plantarea pomilor" de A. Boldor, „Causele de ce semĕnăturile sunt rele" de N. H. Vechiulescu, „Insecte stricăcióse pomilor şi viilor", „Ce plătesce banul şi cum îl cruţăm noi?"

După partea economică urméză pe mai multe paginĭ diferite *„poveţe"*, apoi „Diverse" şi în fine „Anecdote şi Glume".

Ca adaos sunt şi anul acesta o mulţime de anunţurĭ.

Istoricul pânei.

Incă din timpurile cele mai vechĭ ale biblei se vorbesce despre pâne. Patriarchul Abraam când primi la dênsul pe îngerii domnului, nesciind cine sunt, dise femeii sale: „du-te şi fă pâne pentru óspeţĭ". Nu trebue sĕ credem, că pânea din acele vremurĭ era tot una cu pânea ce mâncăm în dilele nóstre.

Pe atuncĭ grâul se sfărîma séu se pisa cât se putea mai bine, apoi se amesteca cu apă, cu sare şi uneorĭ chiar cu miere şi aromate, făcênd un fel de turtă, turta se aşeda de piatra cuptorului, se învĕlea cu frunze séu cu o lespede şi pe deasupra se trăgea din nou tótă spuza şi cărbunii din cuptor, lăsând-o astfel până se cocea. Acéstă turtă purta pe atuncĭ numele de pâne.

Ceea ce e ciudat este, că după cum ne povestesce istoria pânei — aci progresul a mers de la compus la simplu, adică de la greu la uşor. Intr'adevĕr se aduc dovedĭ, că prăjiturile se făceau cu mult mai înainte de a se sci cum se fabrică pânea uşóră şi hrănitóre de care nu ne putem lipsi adĭ; aşa încât ómenii au trebuit sĕ mănânce turtă dulce mult mai înainte de a fi gustat din adevĕrata pâne.

Pe cât se scie, pânea nu a putut fi îmbunătăţită, până ce nu s'a cunoscut întrebuinţarea aluatului dospit, şi acésta s'ar fi întêmplat tot la Ebrei. De la Ebrei meşteşugul a trecut la celelalte popóre asiatice, apoi de la aceştia, la Grecĭ, şi de la Grecĭ la Romanĭ.

Un Ebreu, se dice, fórte sgârcit, pe când se gătea sĕ facă pâne, descoperi într'un colţ o bucăţică de aluat rĕmas — cine scie prin ce întêmplare — de la pânea pe care o făcuse cu câteva dile mai nainte. Aluatul era acum înăcrit, pe jumĕtate stricat, însĕ avarul îşĭ făcù socotéla că, într'atâta aluat nou, o fărĕmiţă n'o sĕ se bage de sémă şi cu chipul acesta nu rĕmâne nicĭ el păgubaş. Insĕ aluatul dospit făcù lucrarea lui neaşteptată şi trebue sĕ vĕ închipuiţĭ mirarea ce i cuprinseră pe cei de faţă, când vĕdură aluatul sporind sub ochii lor şi, în locul turtelor de mai înainte, căpĕtând nisce pânĭ frumóse, uşóre şi crescute.

De la acéstă dată brutăria (pităria) era cunoscută, însĕ brutarii nu se iviră de cât mult mai târdiu. La Grecĭ şi la Romanĭ, chiar o bucată de timp femeile singure erau însărcinate cu grijia facerii pânii numai — greutăţile de construcţie şi frica de incendiu nepermiţênd fie-căruia a avé un cuptor acasă — multă vreme morarii din acele timpurĭ luaseră mĕsura de a pune la disposiţiunea femeilor ce veneau sĕ le cumpere făină, şi şghiab (uluc) pentru frământat, şi cuptor pentru copt.

Romanii, cu douĕ sute de anĭ înainte de Isus Christos, au cunoscut pânea dospită pe care au vĕdut'o pentru întâia óră la Macedonenĭ.

Introducêndu-se învingĕtorĭ la Roma, Romanilor le-a venit gust sĕ iee cu dênşii şi o cétă întrégă de brutarĭ, cu starostelo lor cu tot, pe care cu multă cinste i-a aşedat în capitală sub numele de măcinătorĭ, séu pisătorĭ (pistores.)

De abia prin secolul al 17-lea au început sĕ se găséscă ómenĭ, carĭ sĕ céră mai multă cójă la pâne şi atuncĭ câţĭ va brutarĭ au făcut o adevĕrată revoluţiune de brutărie, născocind franzele şi colacĭ.

Mai târdiu altă revoluţiune şi mai mare se produse, când vr'o câţĭ-va brutarĭ avură ideia de a înlocui aluatul dospit (fermentul) cu drojdie de bere. Cu acest prilej ómenii de sciinţă chiar se luară la certă.

Unii diceau că drojdia de bere otrăvesce pânea, alţii diceau că este minunată şi de abia la 21 Mart. 1670 parlamentul frances sfîrşi cérta decretând, că drojdia de bere nu este respundĕtóre de învinuirile ce pe nedrept i-se aduc.

După acésta ea a fost părăsită câtva timp şi apoi éráşĭ reluată, până când în dilele nóstre, a ajuns de o întrebuinţare generală.

Şi étă cum fie-care lucru îşĭ are istoria lui. („Cronica")

Anunţurĭ de căsĕtorie.

De la 28 până la 4 Dec. 1902.

1, Antal Zsigmond ev. ref, cărămidar din Braşov cu Dimén Vilma ev. c. a. din Bacĭfalu. 2, Ioan Jinga gr. or. lucrător, cu Ana Samoilă gr. or. din Braşov. 3, Eduard Rudolf Fernengel ev. c. a. comerciant în Braşov cu Ludovica Helene Vogel ev c. a. din Făgăraş. 4, Bartha Mihály Károly conducĕtor de locomotivă din Braşov cu Valeria Radu gr. cat. din Teiuş. 5, Eperjesy Istvan r. cat. lăcătuş revisor din Braşov cu Maria Molnar gr. cat. din Telec. 6, Heinrich Mathias Ehrmann ev. c. a. brutar din Braşov cu Ludovica Victorine Klein ev. c. a. din Braşov.

Sosiţi în Braşov.

Pe diua de 4. Decemvrie.

Europa: Benesch, Epstein, Dresdner, Deutsch, Szalmási, Hass, Viena; Bruck, Pallay, Mauthner, Schönn, Löwenbarth, Pesta; Weiss, Neustadt Lothe, Comaneştĭ, Vándory, Sighişóra; Gerber Teplitz; Zwillinger, Egeres.

Bucurescĭ: Pulz, Benkő, Mediaş; Eckstein. Mogyorosy. Péterfi. Cluşiŭ; Braun, Pesta; Votozky, Praga; Deutsch, Berger, Steiner, Rieger, Pesta.

Grand; D-na Pichler, Graz; von Kiss, A. Julia.

Calendarul sĕptĕmànei.

NOVEM. (1902) are 30 dile. BRUMAR.

Dilele	Călend. Iul v.	Călend. Greg.
Dum.	24 S. p. Clemente p.	7 2 Adv. Ambr.
Lunĭ.	25 † S. m. Ecatarina	8 † **C Născ d. D.**
Marţĭ	26 C. p. Alimpiu	9 Ioachim
Merc.	27 S. Iacob şi Persul	10 Iudita
Joi	28 S. mart. Stefan	11 Damas
Viner	29 S. m. Paramon	12 Otilia
Sâm.	30 S. m ap. Andreiu	13 Lucia

Preţurile cerealelor din piaţa Braşov.

Din 5 Decemvrie 1902.

Mesura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	Valuta în fil.
1 H. L.	Grâul cel mai frumos	13	—
"	Grâu mijlociu . . .	12	50
"	Grâu mai slab . . .	12	20
"	Grâu amestecat . .	9	50
"	Sĕcară frumósă. . .	8	60
"	Sĕcară mijlociă. . .	8	40
"	Orz frumos	7	20
"	Orz mijlociu. . . .	7	10
"	Ovĕs frumos. . . .	6	30
"	Ovĕs mijlociu . . .	5	20
"	Cucuruz	11	—
"	Mălaiu (meiŭ) . . .	8	—
"	Mazăre.	16	—
"	Linte	14	—
"	Fasole	16	—
"	Sĕmênţă de in . . .	24	—
"	Sĕmênţă de cânepă .	7	—
"	Cartofĭ.	1	20
"	Măzăriche.	—	—
1 kilă	Carne de vită . . .	—	96
"	Carne de porc . . .	1	04
"	Carne de berbece. .	—	64
100 kil.	Sĕu de vită próspet .	44	—
"	Sĕu de vită topit . .	64	—

Proprietar: Dr Aurel Mureşianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

Nr. 1783 - 1902.

PUBLICAŢIUNE

Sĕ aduce la cunoscinţa publică, eă budgetul oraşului nostru Braşov pe an 1903 s'a compus cu un deficit de **88,437 cor. 91 fil.**

Acest deficit representanţa oraşului Brassó în şedinţa sa dela 1 a Septemvre 1902, a decis — şi acest decis are acum valóre de lege — a se acoperi prin arunc.

Aruncul s'a şi făcut anume: proprietarii de pămênt plătesc 36% eră ceilalţĭ contribuabilĭ 14%; acest arunc se va încassa conform disposiţiunilor art. de lege XLIV. din a. 1883.

Brassó, 24 Novembre 1902.

1 - 2,(780) *Magistratul orăşenesc.*

„Gazeta Transilvaniei" cu numěrul à **10 fil.** se vinde la librăria **Nic. I. Ciurcu** și la **Eremias Nepoții.**

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.